MIHAELA SECRIERU

ELEMENTE DE SINTAXĂ SINCRONICĂ COMPARATĂ

Universitas XXI

MIHAELA SECRIERU

ELEMENTE DE SINTAXĂ SINCRONICĂ COMPARATĂ

UNIVERSITAS XXI

2000



Universitas XXI
Director: Constantin Dram
Tel. 032.258284



ISBN: 973-99810-6-2



I. SUMAR

II. INTRODUCERE

> "Sintaxa cere o cunoaştere mai întinsă
> şi o înţelegere mai adîncă şi mai precisă
> decît celelalte părţi ale gramaticii."
> Nicolae Drăganu

Raportăm lucrarea de faţă la paragraful de mai sus, deoarece prin prisma acestei înţelegeri mai adînci şi mai precise a nivelului sintactic al limbii române, ne-am propus în lucrarea de faţă reliefarea acelor aspecte ale sintaxei care încă pot beneficia de noi interpretări. Noua pespectivă epistemologică – de metodă şi de cunoaştere – poate devansa cunoaşterea sintactică în ceea ce priveşte stabilirea identităţii specifice a unor realităţi sintactice care nu s-au relevat întru-totul cercetătorilor. Considerăm ca adevărată această afirmaţie şi din următorul motiv: cercetarea sincronică internă a elementelor unei gramatici, în situaţia noastră a celui sintactic nu a fost intreprinsă în mod declarat, ci doar a fost utilizată în mod indirect, în raţionamente particulare, privind unul sau altul dintre elementele unei gramatici (în definirea părţilor de vorbire, a raporturilor sintactice, unităţilor

sintactice etc.). O abordare dintr-o asemenea perspectivă, concepută ca un demers autonom cu scop declarat nu figurează în literatura română de specialitate. Ceea ce ne-am propus noi aici, cu mijloace modeste, este abordarea limitativă a unui segment din sintaxa românească cu instrumentele unei **metode comparativ-sincronice**, metodă care, în opinia noastră ne poate conduce de la nivelul structurii de suprafață la semioza elementului ultim al sintaxei minore, elementul de bază nedecompozabil în baza teoretică a discuției şi care este funcția sintactică. Aplicarea cu consecvență a acestei metode poate scoate în evidență nu atît existența unor contradicții interpretative, uneori distructive de la nivelul teoriei sintactice actuale, cît posibilitățile de explicitare a contradicțiilor pînă anularea lor.

Lucrarea utilizează elemente de analiză la granița dintre gramatică şi alte ştiințe cotangente, înscriindu-se în linia actuală a cercetărilor transfrontaliere, păstrînd, însă, în virtutea obiectului analizei, limitele politice ale gramaticii neotradiționale. Conştienți de sarcina asumată, propunem cititorului avizat o nouă lectură în ceea ce priveşte teoretizarea unor funcții sintactice despre care s-a discutat relativ puțin şi asupra cărora s-a emis ipoteza comună că sînt susceptibile de interpretarea că sînt dublu subordonate simultan la doi regenți de tipuri diferite, alăturîndu-se prin acest comportament de ceea ce este cunoscut în literatura de specialitate mai ales sub taxinomicul “element

predicativ suplimentar" şi pe care noi, din motive pe care le-am arătat *in extenso*, în altă parte[1] şi pe care le-am reiterat pe scurt şi în lucrarea de faţă (în secţiunea intitulată *Conceptualizarea terminologică a cumulului de funcţii sintactice)*, l-am numit **cumul de funcţii sintactice.**

Structura lucrării urmăreşte, de asemenea, într-o primă secţiune, prezentarea *cumulului de funcţii sintactice* ca funcţie sintactică -"martor" respectiv cea cu care se face comparaţia şi, în secţiunile următoare, funcţiile sintactice de *nume predicativ*, *circumstanţialul sociativ*, *circumstanţialul opoziţional*, *circumstanţialul cumulativ*, *circumstanţialul de excepţie*, *circumstanţialul de mod comparativ*, *complementul de schimb*, *apoziţia*, raportate la această funcţie sintactică-martor.

Profitul ştiinţific al acestei lucrări rămîne la aprecierea receptorului.

Mulţumim pe această cale tuturor acelora care prin sugestiile făcute au contribuit la îmbunăţirea lucrării: prof. dr. Sorin Stati, Universitatea din Bologna, Italia; prof. dr. C. Dimitriu, prof. dr. C. Frâncu, prof. dr. I. Lobiuc, prof. dr. P. Zugun, de la Universitatea "Al. I: Cuza", Iaşi, prof. dr. Ioan Oprea de la Universitatea "Ştefan cel Mare" din Suvceava.

[1] Lucrarea se numeşte *Cumulul de funcţii sintactice în limba română (Elementul predicativ suplimentar)* şi se află în pregătire la Editura Universităţii Al. I. Cuza", Iaşi.

III. CUMULUL DE FUNCŢII SINTACTICE

Conceptul de cumul de funcţii sintactice în limba română este un concept sintactic complex care a reţinut atenţia multor lingvişti[1]. Modelele sintactice interpretative propuse, însă, în această problemă atestă o diversitate de opinii uneori greu conciliabilă, opinii care merg de la negarea existenţei unei funcţii sintactice dublu subordonate simultan şi, în consecinţă, încadrarea realizărilor ei la alte funcţii sintactice, până la teoretizarea mai multor funcţii sintactice autonome, dublu subordonate simultan.

Observăm pentru început că o categorie sintactică nu poate fi definită decît prin raportarea explicită şi implicită la nivelul sintactic al limbii române, ca sistem dinamic şi la subsistemele sale categoriale: unităţi sintactice, raporturi sintactice şi funcţii sintactice. De asemenea, este important de reţinut că orice entitate sintactică trebuie să fie definită prin raportare la **conţinutul** său **sintactic** în general, care se

[1] Pentru o privire in extenso privind această problemă, vezi cartea noastră ***Cumulul de funcţii sintactice în limba română (Elementul predicativ suplimentar),*** Editura Universităţii "Al. I. Cuza", Iaşi (sub tipar)

raportează în ultimă instanță la conținutul sintactic al raporturilor și funcțiilor sintactice[2].

Pentru a afla date concludente despre identitatea specifică a cumulului de funcții sintactice trebuie să aplicăm cu exhaustivitate și consecvență anumite criterii semantice și sintactice coroborate cu mijloacele de marcare formală a funcției sintactice în discuție și care împreună să fie capabile să configureze modelul sintactic cel mai aproape de realitate.

Din punct de vedere *semantic*, determinarea în discuție este un factor de *coerență, înțelegând prin coerență compatibilitate semantică (vezi și J. Lyons, 1995: 513), dublată și de coeziune structurală* față de ambii regenți într-un enunț sintactic, respectiv răspunde simultan și pozitiv intensiunilor semantice exprimate de un "nume" și un "verb". La nivel semantic, o consecință a raportului sintactic dintre regentul verbal și termenul dublu subordonat este actualizarea *insuficienței semantice*, sesizabile, prin faptul că verbul pare a atrage total în sfera sa semantică intensiunea determinantului, cf.

- "*Nu te-aș fi crezut așa* <u>*moral*</u>."

(G. Călinescu, *Bietul Ioanide,* 1986: 201).

---

[2] M. Secrieru, *Nivelul sintactic al limbii române*, Editura Geea, Botoșani, 1998, p. 39-42 Consemnăm, de asemenea, faptul că tirajul mic al lucrărilor științifice de specialitate influențează în etapa actuală răspîndirea ideilor științifice în toate mediile lumii științifice românești și ne obligă să reiterăm opiniile noastre privind o problema în discuție ori de cîte ori acest lucru se recomandă ca fiind necesar.

Considerăm că insuficienţa semantică a verbului nu este un **datum**, aşa cum este de multe ori considerată în literatura de specialitate, ea nu este o *trăsătură intrinsecă intensională* a verbului, aşa cum nu este nici o trăsătură intrinsecă a determinantului cu dublă funcţie sintactică (după cum consideră alţi lingvişti). **Toate verbele–titlu sînt suficiente semantic.** La întrebările când şi de ce apare insuficienţa semantică, răspunsul este unul: ea este exclusiv contextuală, iar explicaţia trebuie căutată în modul de manifestare din punct de vedere semantic, al termenilor în context. Dacă luaţi separat toţi termenii implicaţi sînt suficienţi semantic, iar în proximitate succesivă apare 'impresia' de insuficienţă semantică, rezultă că insuficienţa apare la punctul de întâlnire între termenii unui raport sintactic, adică, mai exact, la nivelul raportului sintactic. Este deci un proces de feed-back, de intercondiţionare semantică, atât progresivă, cât şi regresivă. Ceea ce nu a fost pus în legătură directă cu această problemă este aceea că insuficienţa semantică apare şi ca urmare implicării regentului de tip nominal în actualizarea funcţiei sintactice în discuţie. Remarcându-se opoziţia semantică: "caracteristici intrinseci" vs. "caracteristici extrinseci" ale numelui-regent, este important de subliniat că prezenţa semului 'caracteristici intrinseci' a numelui regent sau antecedent, - dacă între părţile de vorbire implicate este imposibil gramatical un raport sintactic de subordonare (ca între 'numele' la nominativ care *par* a se 'acorda', dar aceasta este o aparenţă doar, prin

faptul că 'numele' nu se acordă între ele – vezi infra passim), - atrage după sine simultan şi insuficienţa semantică verbală şi actualizarea funcţiei sintactice dublu subordonate simultan,

1. **"Nu te-aş fi crezut aşa <u>moral</u>."**
   (G. Călinescu, *Bietul Ioanide,* 1986: 201).
   vs.
2. ***Nu te-aş fi crezut.***
3. ***Nu te-aş fi crezut** niciodată.*

Se observă, în exemplele de mai sus, că, prin nederminare sintactică, în exemplul 2., verbul nu redă informaţia de insuficienţă semantică, ca în exemplul 1., iar determinarea prin 'caracteristici extrinseci' ca în exemplul 3, păstrează aceeaşi informaţie semantică la nivelul verbului.

În acest moment apare o nouă întrebare: dacă **insuficienţa semantică de la nivelul raportului sintactic** este în măsură să distorsioneze până la anulare calitatea de a îndeplini o funcţie sintactică a cuvintelor implicate în raportul/raporturile sintactice?

Consecvenţi cu teoria funcţiei sintactice, pe care am putea-o numi "atomice", pe care am avansat-o cu alt prilej şi prin

care am postulat că există o paritate absolută, un cuvânt = o funcție sintactică (concretă sau abstractă[3]), credem că la această problemă, răspunsul este negativ. Dacă aceleaşi părți de vorbire: ***este, bun***, în contexte precum *El **este** acasă.*; *Răspunsul **bun** l-am primit abia acum.*, sînt funcții sintactice, înseamnă că aceasta este o calitate intrinsecă a părților de vorbire, cu atăt mai evidentă, cu cît părțile de vorbire sînt mai semantizate. Părțile de vorbire se pot plasa pe axa funcțiilor sintactice de la (+) la ∅, în funcție de semioza lor internă, (adică de posibilitatea de a li se substitui semnificantul prin alți semnificanți pînă la explicitarea lor completă), dar nu-şi pierd calitatea de a îndeplini o funcție sintactică. Această teorie vizează şi relativizarea, pînă la anulare, a concepției că verbul ***a fi*** "cel mai copulativ dintre toate" este, prin natura sa apriorică *insuficient semantic.* Afirmăm astfel capacitatea oricărui verb de a-şi îndeplini funcția sintactică specifică de predicat verbal, putându-se vorbi pentru situația aşa-ziselor verbe "copulative" de *predicate verbale insuficiente semantic*, fără ca prin *insuficiență*

---

[3]

F.S.	F.S. vide	F.S. +
-	ø	+
(nonfuncția sintactică)	(funcția sintactică ∅)	f. sint. concretă
		subiectul predicatul, apoziția atributul, complementul, circumstanțialul cumulul de funcții sintactice

să denotăm şi semul sintactic "*depredicativizare*". Prin această teorie nu negăm factorul semantic implicat în actualizările funcției sintactice în discuție, ci îi dăm acestuia o dimensiune **contextuală**, adevărata dimensiune a *insuficienței semantice*.

De **criteriul sintactic** ține problema *tipurilor de raporturi sintactice* pe care le stabileşte, termenul dublu subordonat simultan cu regenţii săi diferiţi. Aceste raporturi sintactice sînt marcate şi sînt următoarele:

față de regentul nominal

- **raport sintactic de subordonare, de tip atributiv:**
- **raport sintactic de tip apozitiv**

•"- *Cum, Ştefane, să te însori tu* ***atât de tânăr****?! exclamă* ***ea. Căsătoria e un jug****."*

(M. Preda, *Delirul*, 1987: 417).

față de regentul verbal

-numai raport sintactic de subordonare,

- **de tip completiv**
- **sau circumstanțial:**

•"- *Cum, Ştefane, să te însori tu* ***atât de tânăr****?! exclamă ea.* ***Căsătoria*** *e* ***un jug****."*

(M. Preda, *Delirul*, 1987: 417).

Acceptând convenția specializării morfologice a regenților (atributul se subordonează unui regent nominal, complementul şi circumstanțialul se subordonează unui regent verbal, apoziția are un antecedent nominal, verbal sau propozițional), apreciem că

în urma raporturilor contractate simultan cu un "*nume*" (*substantiv, pronume, numeral*) şi cu un "*verb*" (*verb, adjectiv, interjecție*), funcția sintactică în discuție este simultan fie un *atribut şi un complement*, fie *un complement sau circumstanțial*; fie *o apoziție* (cu antecedent nominal) şi *un circumstanțial sau complement.*

Acest lucru se poate observa din tipurile de structuri prezente în exemplele următoare:

a) funcții sintactice simultane de atribut şi complement

Nu te ştiam / <u>că eşti aşa supărăcioasă</u>.

După cum se observă, verbul regent tranzitiv din astfel de structuri îşi schimbă unitranzitivitatea devenind bitranzitiv.

b) funcții sintactice simultane de apoziție şi complement:

- *"O, vreau să joc, cum niciodată n-am jucat !*

  ***Să nu se simtă Dumnezeu** în mine*

  ***<u>Un rob</u>** în temniță-încătuşat !"*

  (L. Blaga, *Opera poetică*, 1995:35)

c) funcții sintactice simultane de atribut şi circumstanțial:

- *"- Dacă ai, zise ea atunci ca şi când ar fi rostit o sentință, atunci **lasă-mă <u>liberă</u>."***

  (M. Preda, *Delirul*, 1987:419)

d) funcții sintactice simultane de apoziție şi circumstanțial:

- *"Toate se numesc* ***<u>bombe</u>****, ne răspunde el, dar fiecare are o denumire după numele calibrului, dar şi al inventatorului sau pe care l-a dat inventatorul. Nemţii au acum un tun mare* ***care se numeşte <u>Dick Bertha</u>****."*

(M. Preda, *Delirul*, 1987:425)

- *"Elevi,* ***bomba*** *la care vă uitaţi acum* ***se numeşte <u>şrapnel</u>*** *!"*

(M. Preda, *Delirul*, 1987:425)

Criteriul formei sau al expresiei raporturilor sintactice stabilite de funcţia sintactică cu dublă subordonare simultană cu cei doi regenţi de tipuri diferite permite observaţia că la nivelul acestei funcţii se întâlnesc mărcile raportului de subordonare şi apozitiv care nu acţionează izolat, ci sincretic:

De asemenea, sînt prezente mărcile raportului apozitiv mediat: **variaţia categorială simultană, totală sau parţială:**

-totală:

- *"Am avut sentimentul, te rog din nou să nu te superi, că* ***unul*** *din ei* ***era <u>băiatul</u>*** *dumitale."*

(G. Călinescu, *Bietul Ioanide,* 1986: 218).

-parţială:

- *"- Cum, Ştefane, să te însori tu atât de tânăr?! exclamă ea.* ***Căsătoria*** [fem sg.] ***e <u>un jug</u>*** [neutru, sg.]*."*

(M.Preda, *Delirul*, 1987:417).

• "***Şi totuşi cîteva*** *repere* [neutru, pl.] ***oferite chiar de scriitor*** *stau* <u>*călăuză*</u> [feminin, sing.] ***cercetătorului pasionat de reconstituirea întortocheatului drum al vieţii şi de străluminare a individualităţii sale.***"

(I. Oprişan, *Romanul vieţii lui Bogdan Petriceicu Haşdeu*, 1990: 5)

*

Întrucît problema metatermenului folosit în denumirea acestei funcţii sintactice are implicaţii profunde în descrierea şi teoretizarea funcţiei însăşi ne vom referi în cele ce urmează şi la această problemă.

3. 1. CONCEPTUALIZAREA TERMINOLOGICA A CUMULULUI DE FUNCTII SINTACTICE IN LIMBA- ROMÂNĂ

Terminologia, metalimba sau limbajul ştiinţific al unei discipline este o componentă fundamentală a disciplinei înseşi deoarece are o dublă funcţie distinctivă sau opozitivă internă şi externă. Internă întrucît distinge conceptele între ele conferindu-le identitatea specifică şi externă, deoarece, suprapuse peste fenomenele ce constituie obiectul specific de investigat, contribuie la identitatea specifică a disciplinei şi a metodelor ei de investigare. Problema terminologiei este importantă şi pentru că la acest nivel se înregistrează cel mai adesea debuşeul noilor concepţii, inadecvarea terminologică fiind ea însăşi punctul de plecare a noilor cercetări. Resurecţia terminologiei înseamnă de cele mai multe ori o nouă viziune sau cel puţin o precizare care deschide noi posibilităţi investigative. În gramatica limbii române, ca şi la nivelul altor gramatici naţionale căutările metatermenilor potriviţi pentru realităţile avute în vedere este o preocupare omniprezentă, de filozofie lingvistică. Împrumutul masiv din latina savantă, favorizat şi de descendenţa romanică a limbii române este o evidenţă ce nu poate fi eludată, dar efortul edificării unei terminologii moderne nu s-a oprit la împrumuturi şi adaptări

facile. Gramatica română manifestă două tendințe în această privință: una de a păstra terminologia veche, uneori inadecvată, dar legiferată prin uz şi la care unii lingvişti, după o examinare critică, revin adesea din considerente tacite; alta de a înlocui progresiv vechile concepte şi/sau măcar de a aduce completări determinative, descriptive acestora. O situație singulară credem prin efortul specialiştilor de a impune un metatermen este cea a funcției sintactice dublu subordonate simultan, funcție care a fost cercetată la noi în două etape de cercetare relativ distincte între ele. În cea de a doua etapă, alături de tendința cea mai novatoare, cea care pune problema unei noi funcții sintactice (şi care începe cu apariția volumelor de «Studii de gramatică » (I - 1956; II - 1957; III - 1961) şi a noii ediții a Gramaticii Academiei (GA), (1963), unde se găsesc contribuții care abordează fenomenul sintactic în discuție), există şi preocuparea constantă de a se găsi o denumire cât mai adecvată realității sintactice în studiu. Toate aceste preocupări se subscriu, în opinia noastră, cîtorva direcții fundamentale de cercetare care hotărăsc şi taxinomia funcției sintactice în discuție. Acestea sînt:

A. Funcția sintactică cu dublă subordonare simultană la doi regenți de tipuri diferite ("nominal", "verbal") considerată un alt predicat sau un element al predicatului verbal al unei propoziții gramatical constituite .

B. Funcția sintactică cu dublă subordonare simultană la doi regenți de tipuri diferite ("nominal", "verbal"),

considerată prin dominanta determinării regentului de tip nominal, ca atribut .

C. Funcţia sintactică cu dublă subordonare simultană la doi regenţi de tipuri diferite ("nominal", "verbal"), considerată prin dominanta determinării regentului de tip verbal, ca un complement sau circumstanţial.

D. Dublă subordonare simultană la doi regenţi de tipuri diferite ("nominal", "verbal"), considerată drept origine a mai multor funcţii sintactice diferite.

E. Negarea existenţei dublei subordonări simultane la doi regenţi de tipuri diferite ("nominal", "verbal") şi a funcţiei / funcţiilor sintactice generate de acest raport sintactic.

Deşi opiniile au fost diferite, se pare că majoritatea lingviştilor au sfîrşit prin a accepta metasintagma "element predicativ suplimentar", care s-a impus mai ales după apariţia Gramaticii Academiei în 1963.

În legătură cu opinia că produsul sintactic al dublei subordonări simultane la doi regenţi de tipuri diferite este un "element predicativ suplimentar", observăm că aceasta nu ni se pare convenabilă atât în spiritul, cât şi în litera ei. Prin metasintagma terminologică folosită se sugerează că termenul sintactic dublu subordonat este un nou predicat, mai exact un alt element predicativ al unei propoziţii gramatical constituite. În această situaţie "suplimentar" evocă, cu tot caracterul relativ convenţional al terminologiei ştiinţifice, o redundanţă sintactică,

respectiv se suplimentează o funcție sintactică deja existentă într-un enunț, şi nu orice funcție, ci singura funcție sintactică cu regim de "unicitate"[4] într-o propoziție, şi prin aceasta necesară şi suficientă, cu încă un semn lingvistic cu aceeaşi funcție sintactică. În enunțul ***Ei veneau fericiți.***, însă, adjectivul considerat element predicativ suplimentar nu apare ca o suplimentare a nici unui alt semn lingvistic cu aceeaşi funcție sintactică, aceasta deoarece verbul ***a veni*** este autonom semantic şi capabil să îndeplinească "în sine" şi "pentru sine" funcția sintactică de predicat. Deşi adjectivul ***fericiți*** este, după părerea unor lingvişti, un nucleu de "predicativitate" sau un element al unui predicat verbal, această afirmație, credem se sprijină cel mult pe faptul că în una din structurile primare care sînt la originea structurii de suprafață, cf. ***/Ei veneau fericiți. /< / Ei veneau./*** + ***/ Ei erau fericiți./*** adjectivul ***fericiți*** ar fi fost nume predicativ, de unde rezultă că ceea ce era nume predicativ la nivelul structurii de adâncime devine element predicativ suplimentar la nivelul structurii de suprafață. Pusă astfel această chestiune este parțial adevărată. Lingviştii care au avut în vedere aspectul ontologic al funcțiilor sintactice, ne referim la Pānini şi la Ch. Fillmore (1968), stabilind cazurile de adâncime şi semioza

---

[4] Utilizăm metatermenul "unicitate" în accepția dată de D. D .Draşoveanu (1971: 325): "unicitatea va rezulta din imposibilitatea unei a doua funcții identică cu prima şi necoordonată cu aceasta" de a se actualiza în acelaşi enunț sintactic.

lor, nu vorbesc şi de existenţa unui caz al "numelui predicativ", care nu există la nivelul structurii de adâncime[5]. "Predicativitatea" este acazuală. Enunţul de la nivelul structurii de suprafaţă, unde operăm analiza sintactică, reprezintă o altă comunicare reperată, derivată într-adevăr din structuri primare reperate de la nivelul structurii de adâncime în care numele predicativ este un atribut sau apoziţie a unui nume şi un complement al unui verb: ***/Ei erau fericiţi./*** trebuie să fie rescrisă ca ***/Ei erau./*** ***+/Ei aveau caracteristica 'fericiţi'./***, iar ***/Animalul părea un cal/*** ca ***/Animalul exista/*** ***+/Animalul părea a avea caracteristicile unui cal/***, situaţii pe care trebuie să le privim şi interpretăm în consecinţă. În elucidarea parţială a acestor presupoziţii, notăm că în gândirea indiană "cazurile" prin care se denotau de fapt "funcţiile", sînt "categorii dinamice", iar "verbul are drept suport devenirea" (Yāska, Nirukta, I, 1 după Sergiu Al-George, 1976:35), «în expresia "acesta este alb", profanul înţelege numai o relaţie dintre calitate şi substrat, însă cel instruit în gramatică ştie că acest "altceva" la care se referă cuvântul "alb", nu este "substratul", ci "acţiunea" (kriyā) pe care o specifică.» În aceste condiţii de semioză sintactică la nivelul

---

[5] Pānini, plecînd de la planul ontic spre cel lingvistic, consemnează următoarele cazuri de adîncime: *sacrificatorul (agentul), victima (obiectul sau pacientul), uneltele (instrumentele), locul sacrificiului , actul ofrandei şi transferul (donaţia), incitatorul (cf. Sergiu Al-George, 1976: 27 sqq.).* Ch. Fillmore (1968) redescoperă cazurile de adîncime, consermnînd aproximativ aceleaşi tipuri: *agentul, instrumentul, obiectul, sursa (locul), scopul (transferul), timpul.* Pentru o comparaţie între cele două teorii ale cazurilor de adîncime vezi C. Frâncu, 1998: 16-17.

structurii de suprafață ceea ce este numit impropriu element al predicatului, 'element predicativ suplimentar', nu suplimentează predicatul verbal, ci este o funcție sintactică autonomă, diferită prin caracteristici formale şi de conținut sintactic de celelalte funcții sintactice.

• Denotația 'suplimentar' evocă şi faptul că termenul dublu subordonat este considerat un predicat psihologic, o nouă **rema** , deci un 'predicat' extralingvistic, el aducând informația nouă în cadrul comunicării print-un accent predicativ, emfatic, pe care îl poartă. Aici se impun două obiecții. Predicatul psihologic, suprasegmental şi extralingvistic, poate fi fără restricții orice parte de vorbire – substantiv, pronume, adverb, prepoziție, etc. - dar nu anulează predicatul sintactic, lingvistic cf. ***Azi*** [nu mâine] *să-mi aduci cartea.* Deşi accentul predicativ apare şi ca urmare a transformărilor derivative, întrucât prin condensarea a două structuri primare una dintre ele este redusă la informația semantică nouă, mai exact din ea se reține doar elementul nou ce nu poate fi omis, pentru consecvență, deci, ar trebui ca şi adverbul ***azi*** ca şi adjectivul - adverb ***voioşi*** (care este în opinia noastră un cumul morfologic) să fie considerat un element predicativ suplimentar.

• Metatermenul (predicativ) suplimentar sugerează şi o insuficiență semantică, (prin analogie cu denotația nume predicativ), a verbului-regent a cărui semantism trebuie

suplimentat pentru a se realiza comunicarea "completă"[6] dorită de emiţător. Dar în legătură cu acelaşi verb implicat în structuri cu element predicativ suplimentar, specialiştii ţin să sublinieze faptul că este predicativ şi, deci, suficient semantic, în accepţiunea care i se dă "predicativităţii" verbale. Încercând să evite aceste contradicţii, unii lingvişti consideră că metatermenul predicativ este acceptabil în măsura în care el înseamnă "lângă predicat" = "ad predicativ" (D. D. Draşoveanu, 1997:151), dar că acest caracter l-ar putea reflecta mai bine metatermenul adjunct (predicativ) (Ibidem; G. G. Neamţu, 1972: 65; 1986: 206-209). Însă, în spiritul ei, soluţia propusă de aceşti lingvişti nu este diferită de cea clasică, pentru că prin noii metatermeni: adjunct verbal primar (G. G. Neamţu, 1972:65), adjunct predicativ complementar (D. D. Draşoveanu, 1973: 268) vs. adjunct verbal derivat (G. G. Neamţu, ibidem.,), adjunct predicativ suplimentar (D. D. Draşoveanu, ibidem.,) sînt redenotate şi diferenţiate tot prin metatermeni distincţi aceleaşi realităţi sintactice: numele predicativ şi elementul predicativ suplimentar.

- Aceeaşi "insuficienţă" semantică este surprinsă de alţi lingvişti prin metatermenul "necesar" cf. "element predicativ necesar" (D. Craşoveanu, 1970: 294), pentru că, se afirmă, insuficienţa se află, de fapt, la nivelul termenului cu funcţie sintactică de "element predicativ". În ceea ce ne priveşte,

---

[6] Pentru opoziţia terminologică "complet" = "stabil" vs. "incomplet" = "instabil" care vizează semnificaţia "în conformitate cu intenţia comunicativă a autorului" vezi C. Dimitriu, 1997: 75.

insuficienţa în cauză nu se află implicit la nivelul verbului – regent şi nici la nivelul termenului cu funcţie sintactică de "element predicativ", ci are, în opinia noastră, o altă sursă, contextuală. Ea se află la nivelul raporturilor sintactice simultane stabilite între un "verb", un "nume" şi determinantul lor comun, afirmaţie ce o putem reproba prin exemple:

- ***El merge.***, unde verbul nu apare determinat, iar "insuficienţa" este absentă.
- ***El merge repede.***, unde verbul deşi determinat este suficient semantic; determinantul fiind unisubordonat.
- ***El merge voios.***, unde verbul este determinat, dar este considerat insuficient semantic, insuficienţă **dobîndită**, de fapt, în urma raporturilor sintactice simultane stabilite între un "nume", un "verb" şi un determinant comun, respectiv dublu subordonat simultan, - ceea ce în exemplul anterior nu se întîmplă.

• O ultimă conotaţie, credem, a metatermenului 'suplimentar', în legătură directă cu cea de imediat mai sus, din metasintagma terminologică "element predicativ suplimentar" este aceea de marcare a opoziţiei a numele predicativ, care este considerat un constituent obligatoriu în ocurenţă cu un verb copulativ, insuficient semantic cu elementul predicativ suplimentar, în ocurenţă cu un verb predicativ suficient semantic, care ca orice funcţie secundară este caracterizabil prin trăsătura +[facultativ]. Această opoziţie se bazează, după părerile

specialiştilor şi pe distincţiile existente între cele două funcţii sintactice (pe care le-am inventariat mai sus şi pe care continuăm să le discutăm imediat mai jos). În aceste condiţii metatermenii suplimentar şi predicativ creează confuzie, terminologia intrând în contradicţie cu ea însăşi şi cu realitatea sintactică avută în vedere.

Natura sintactică duală a funcţiei sintactice în discuţie ar trebui să fie sugerată şi prin nomenclatura sa. Din inventarul termenilor propuşi, inventar realizat de către C. Dimitriu (1982: 362), rezultă, însă, că în literatura de specialitate această funcţie sintactică este descrisă sub unsprezece denumiri: **atribut circumstanţial** (G. A., 1954: 185; Mioara Avram, 1956: 158; Elena Carabulea, 1959: 343 sqq; G. A., 1966: 139;278); **nume predicativ circumstanţial** (Maria Rădulescu, 1957: 129); **predicat circumstanţial** (Silvia Niţă, 1958: 95); **complement al calităţii** (Ion Diaconescu,1960: 14-18); **element predicativ suplimentar** (G. A. II, 1963: 206; V. Hodiş, 1967, 1969); **atribut(ive) predicat(ive)** (Gh. N. Dragomirescu, 1962); **circumstanţial de mod acordat** sau **circumstanţial al stării** (Ştefan Hazy, 1964:238); **nume predicativ de gradul III** (D. D. Draşoveanu, 1967:238); **element predicativ necesar** (D. Craşoveanu, 1970:229); **predicativ suplimentar** (Valeria Guţu Romalo, 1973:151), inventar la care mai putem adăuga încă aproximativ zece metatermeni folosiţi pentru această realitate sintactică tot în lingvistica românească: **cumul de funcţii**

sintactice (S. Stati, 1972:130; Gh. Trandafir, 1985: 106); **nume predicativ secundar** (I. Diaconescu, 1977:162); **construcție cu valori mixte; adjunct verbal derivat** (G. G Neamțu, 1986: 207); **adjunct predicativ suplimentar** (D. D. Draşoveanu, 1972:268 sqq.); **double subordination syntaxique** (Laura Vasiliu, 1970), **atributiv** (Gabriela Pană Dindelegan, 1974: 133), la care adăugăm echivalentele terminologice, cu caracter neologic: **doplnok** (Silvia Niță, 1958); **predicat complex** (Pompiliu Dumitraşcu, 1964: 59); **polisemie sintactică** (Gh. Trandafir, 1985: 107). Întrucît critica majorității acestor metatermeni am făcut-o în a doua parte a lucrării de față, mai observăm doar faptul că o caracteristică generală a multora dintre aceşti metatermeni este aceea că nu sugerează fără echivoc identitatea specifică a funcției în discuție. Dintre metatermenii propuşi şi utilizați, cel mai potrivit ni se pare acela de **cumul de funcții sintactice** (utilizat de S. Stati, 1972: 130 şi, mai recent, de Gh. Trandafir, 1985: 106 sqq, care-l defineşte, însă, într-un mod mai puțin convenabil, după părerea noastră (respectiv şi ca unisubordonat şi ca dublu subordonat, în acelaşi timp): "se numeşte cumul de funcții sintactice (polisemie sintactică) proprietatea unui constituent subordonat unui anumit termen regent [s. n. M. S.] de a prezenta simultan funcții sintactice multiple egale sau diferite ca importanță).

Dintre metatermenii propuşi şi folosiți, ne-am oprit şi noi la acela de **cumul de funcții sintactice**. Conform cu viziunea

noastră asupra dublei subordonări simultane la doi regenţi de tipuri diferite ("nominal"/ "verbal") şi/sau a dublului raport sintactic simultan cu un antecedent şi un regent, această metasintagmă terminologică are avantajul că semnifică într-o manieră scurtă şi simplă o altă dimensiune a funcţiilor sintactice, aceea de a coexista la nivelul aceluiaşi constituent. De aceea, el se recomandă ca fiind cel mai motivat (în măsura în care adjectivul motivat admite grad de comparaţie) prin caracterul de generalitate, dar şi de unicitate sau de individualitate necesar.

În concluzie, considerăm că **realitatea sintactică concretă caracterizată prin coexistenţa la nivelul aceluiaşi termen a două funcţii sintactice diferite: atribut sau apoziţie şi/sau complement sau circumstanţial, impuse de doi regenţi de tipuri diferite: "nume" şi "verb", sau de un antecedent nominal şi un regent de tip verbal care îl supraordonează, respectiv anteordonează simultan se numeşte cumul de funcţii sintactice.**

IV. 4.0.FUNCŢII SINTACTICE SUSCEPTIBILE DE INTERPRETAREA CĂ SÎNT DUBLU SUBORDONATE SIMULTAN

În lingvistica românească, cu precădere în etapa actuală de cercetare a cumulului de funcţii sintactice, unii lingvişti au avansat ipoteza că şi alte funcţii sintactice, trecute în rândul celor cu un singur regent, permit intrepretarea că sînt şi ele subordonate la doi regenţi de tipuri diferite (*GA,* 1966, II: 149; Valeria Guţu Romalo, 1973: 196; C. Dimitriu, 1982: 239). Când fac aceste observaţii, lingviştii amintiţi au în vedere, în principal, circumstanţialele ***sociativ, opoziţional, cumulativ, de excepţie.*** **În ceea ce ne priveşte.** Acestora li se mai pot adăuga, în opinia noastră, ***numele predicativ***, care comportă o discuţie specială, ***modalul-comparativ, complementul de schimb şi apoziţia***.

Între primii lingvişti care au atras atenţia asupra acestei probleme se află Valeria Guţu Romalo care observa doar că, în afară de regentul verbal, la unele funcţii sintactice, (referindu-se la circumstanţialele *sociativ, opoziţional, cumulativ, de excepţie)*, apare şi un "alt element al comunicării" (*Ibidem)*. După părerea altor specialişti, însă, (referindu-se la aceleaşi patru funcţii sintactice enumerate mai sus), acestea contractează un raport

de subordonare față de regentul verbal, iar față de alt termen, are loc o "referire" (V. Şerban, 1978: 298. n. 1). Ideea că acest element ar putea fi interpretat ca un posibil regent, iar legătura dintre funcție sintactică şi acest regent poate fi interpretată drept un raport gramatical de subordonare este exprimată mai direct de C. Dimitriu (1982: 240).

Asupra acestor opinii şi asupra altora adiacente puse în legătură cu posibilitățile de interpretare a tuturor funcțiilor indicate mai sus ca funcții cu dublă subordonare simultană, ne vom opri în cele ce urmează.

Întrucît numele predicativ comportă o discuție specială vom începe cu discutarea acestuia

4.1. NUMELE PREDICATIV

Principalul punct de contradicție al numelui predicativ este însăşi problema sa de fond: este sau nu numele predicativ o funcție sintactică autonomă? Întrebarea este, însă, intim legată de cea a predicatului nominal şi a raportului de inerență. De aceea o succintă retrospectivă asupra teoriilor raportului de inerență în lingvistica românească este nu numai utilă pentru reactualizarea datelor problemei, dar şi necesară prin sinteza opiniilor formulate.

♦ Referindu-ne la raportul sintactic dintre subiect şi predicatul nominal, observăm că unii lingvişti consideră că raportul de inerență dintre subiect şi predicatul nominal se stabileşte astfel: subiectul contractează acest raport cu verbul prin acord în număr şi persoană, iar cu numele din alcătuirea predicatului în gen şi caz (I. Iordan, 1956: 511-512; V. Şerban, 1970 :141; D. Irimia, 1983: 91-104 *passim*). Alți lingvişti consideră că verbul fiind golit de sens, raportul de inerență se stabileşte, de fapt, între "numele subiect şi numele predicativ" (C. Dimitriu, 1982: 199), adică între "*nume* şi *nume*" *(Ibidem)*. ***Acordul este văzut ca o marcă a raportului de inerență*** (*Ibidem* : 122*)*.

♦ Este necesar să observăm că, în litera şi în spiritul lor, aceste teorii acoperă doar anumite realizări ale predicatului nominal, şi anume, acel tip în construcția căruia apare un nume predicativ

exprimat prin adjective variabile cu cel puțin trei sau patru forme flexionare, deoarece doar aici poate apărea acordul în gen, număr şi caz. Doar în această unică situaţie, numele-subiect (substantivul în mod direct, pronumele în mod indirect[7]) care au categorii gramaticale deictice, (cu caracter lexico-gramatical) (G. Gruiță, 1973: 281) poate şi impune adjectivului-nume predicativ, prin *acord, ca marcă a subordonării şi nu ca marcă a raportului de inerență*, categoriile sale gramaticale, care la nivelul adjectivului devin *anaforice,* adică au caracter pur formal sau gramatical. Insistăm asupra acestui aspect, întrucît considerarea *acordului drept marcă a raportului de inerență* înseamnă că numele predicativ-adjectival trebuie să impună substantivului - subiect categoria gramaticală a cazului nominativ şi acceptarea afirmației că raportul de inerență se stabileşte de fapt între "nume" şi "nume", ceea ce nu ni se pare convenabil (Mihaela Secrieru, 1997: 70).

Notă: Deşi metatermenul ***acord*** este destul de transparent prin denotație, încît deseori nu se consideră necesară explicitarea lui (cf. şi G. Gruiță, 1973: 279 sqq.), acesta acoperă cel puţin la nivelul lingvistic al limbii române mai multe realități. Considerînd structurile:

(I). ***Copilul sănătos aleargă vesel.***

(II). ***Stînd ploaia am ieşit afară.***

[7].Pronumele poate avea şi o folosire anaforică cf. exemplul *Aceasta este o carte.* (cf. şi Alexandra Cornilescu, Daniela Urdea, 1987: 110).

(III). a) ***Ionescu este harnic.***

b) ***Ionescu este harnică.***

observăm că la nivelul tuturor acestor structuri apare fenomenul de ***acord,*** mai exact mai multe realizări ale acestuia, destul de diferite prin modalitățile de manifestare și prin raporturile sintactice la nivelul cărora apar și între care, de aceea trebuie făcută o distincție. În structura (I). apare acordul între substantivul-regent ***copilul*** și adjectivul-subordonat, cu funcția sintactică de atribut ***sănătos***, acord în categoriile gramaticale de gen, număr și caz, acord impus de substantivul, cu categorii gramaticale primare deictice, adjectivului, cu categorii gramaticale derivate, anaforice. Acest *acord absolut sau total* este marcă a raportului de subordonare dintre nume și atributul său (dacă acesta este exprimat prin adjectiv cu toate formele flexionare), **un acord$_1$**. Tot în structura (I). apare un alt acord, între substantivul-subiect ***copilul*** și verbul-predicat ***aleargă***, *acord parțial*, doar în număr și persoană, marcă a raportului de inerență, **un acord$_2$**. În sfîrșit, în aceeași structură găsim și acordul între substantivul-subiect ***copilul*** și adjectivul-element predicativ suplimentar ***vesel,*** care este tot un *acord total*, în categoriile gramaticale de gen, nr și caz, dar *mediat,* la distanță, specific funcției sintactice cu dublă subordonare, **un acord$_3$.** În structura

(II). apare un acord analog acordului$_1$, între substantivul-subiect ***ploaia*** şi verbul-predicat la mod nepersonal ***stînd,*** care este un acord nediferenţiat după persoană şi număr, cf. ***stînd ploaia*** vs. ***stînd norii*** etc., **un acord$_4$**. În structură (III) apare un acord mimetic analog acordului$_3$ între substantivele proprii-subiecte ***Ionescu*** şi adjectivele-nume-predicative ***harnic/harnică***, acord doar în număr şi caz, întrucît genul apare nemarcat, el rămînînd în sfera referentului extralingvistic, dar manifestîndu-se deictic şi nu anaforic la nivelul adjectivului, **un acord$_5$**. Evident, în legătură cu problema acordului se mai pot face unele comentarii. Ne oprim, însă, doar la aceste delimitări la care vom mai face apel în demersul nostru.

Dar, oricît de frecvente ar fi aceste structuri ale predicatului nominal cu numele predicativ exprimat prin adjective variabile, teoria raportului de inerenţă nu se poate reduce numai la cuprinderea şi implicit descrierea acestora, întrucît sînt exceptate de la discuţie toate celelalte situaţii, în care numele predicativ este exprimat prin substantiv sau pronume, în cazurile nominativ, genitiv, acuzativ sau dativ, prin forme verbale nepredicative, prin numerale şi, lărgind sfera exemplificativă, sînt exceptate de la discuţie şi situaţiile în care numele predicativ este exprimat prin adverbe sau interjecţii, respectiv sînt excluse

foarte multe realizări atît cantitativ, cît şi calitativ. Referindu-ne, de exemplu, la situaţia numelui predicativ exprimat prin substantiv în cazul nominativ şi în celelalte cazuri, ca situaţii particulare, soluţia acordului numelui-subiect cu numele predicativ în anumite categorii gramaticale (gen, număr, caz) nu este acceptabilă. Aceasta întrucît ***substantivul-subiect, cu categorii gramaticale deictice nu poate, după părerea noastră, să impună altui substantiv, respectiv altui cuvînt de acelaşi "ordin"*** (J. Lyons, 1995: 368 sqq.), ***vreo categorie gramaticală prin acord, acesta avînd propriile sale categorii gramaticale deictice***, fapt sesizat şi de alţi lingvişti cf. "coincidenţa de caz (gen, număr) a două substantive se situează în afara acordului, ea are alte explicaţii" (D. D. Draşoveanu, 1970: 311). Concatenările numelor în plan lingvistic (justificate în plan ontico - semantic prin criteriul relaţiilor "obiectuale", extralingvistice de *posesie, apartenenţă, rudenie* (*fratele* ***elevului***), *identificare* (*flori de măr*), *destinaţie* (*acordarea de ajutor* ***familiilor*** *sinistrate*), *coreferenţialitate* (*badea* ***Ion***; *Ion* ***cîntăreţul***) ş. a., sînt, în plan lingvistic, fără excepţie, raporturi necontractate prin acord[8]. Falsa impresie de acord, de la nivelul unor structuri precum ***Ion este elev.***; ***Ana este profesoară.***, rezidă în lexic, adică îşi găseşte explicaţia în resursele limbii de a avea lexeme 'mobile', şi 'moţionale' . Că acest lucru este

[8] Din acest motiv nu sîntem de părere că există "acord" la nivelul raportului apozitiv, între baza apoziţiei sau antecedentul său şi funcţia sintactică de apoziţie.

adevărat îl demonstrează şi următorul fapt de lexic: patronimicul ***Stela*** provine din latinescul feminin ***stella***; pe terenul limbii române, însă există şi varianta masculină a acestui patronimic, ***Stelu***. Limba forţează obţinerea masculinului de la feminin, cu consecinţa în plan gramatical a realizării aşa-zisului acord. Existenţa hiponimelor, însă, întăresc factual teoria noastră.. Acest pseudoacord stabilit între "nume" şi "nume" este, în fapt, o *variaţie categorială simultană*[9], fie *totală* ca în exemplul ***Ion este elev.***, unde există identitate categorială de gen, număr şi caz, la ambele nume, fie *parţială* ca în exemplul ***Eu sînt elev.***, unde pronumele personal de persoana I, ***eu,*** se află în nonidentitate categorială de persoană şi gen, dar în identitate de număr cu substantivul - nume-predicativ, ***elev***.

Notă: Mai evident apare acest adevăr, credem, atunci cînd comparăm situaţiile de mai sus cu situaţiile de *nonidentitate categorială* din exemplele:

"*...**patul** lui de măsurătoare fiind în realitate ideile...*"

(L. Fulga, *Fascinaţia,*1977: 370)

"*Mai multe **adevăruri** înseamnă **nici unul.***"

(P. Ţuţea, *Între Dumnezeu şi neamul meu,* 1992: 128),

[9] D. D. Draşoveanu vorbeşte de o "variaţie" cazuală concomitentă, sugerînd că doar cazul se "armonizează" cu aceste situaţii. Noi numim acest fenomen sintactic **variaţie categorială simultană,** sugerînd că sînt implicate ca participante toate categoriile gramaticale nominale (gen, nr.,caz).

unde cele două nume: *patul* şi *adevăruri*, ambele cu funcţie sintactică de subiect prezintă categorii gramaticale total diferite de cele ale numelor predicative: *ideile* şi *nici unul*.

De asemenea, în structuri precum a) *De scris e interesant*; b) *A scrie despre aceasta e interesant*, unde se admite că există predicatele nominale *e interesant*, categoriile gramaticale ale adjectivelor nu sînt impuse de subiectele *de scris* şi *a scrie*, acestea avînd categorii gramaticale verbale, marcate formal, ale diatezei, modului, timpului, persoanei (care aici are marca -) şi numărului (de asemenea – (minus) şi chiar se comportă verbal, avînd determinanţi complemente (*despre aceasta*) chiar şi în această poziţie sintactică nominală, de subiect.

Pentru a putea răspunde la întrebarea cum se stabileşte raportul sintactic dintre subiect şi predicatul nominal, vom lua, mai întîi, în discuţie, modul cum se stabileşte raportul între subiect şi numele predicativ.

În exemplele:

(1) ***Eu sînt elev.***

(2) ***Ion este student.***

între numele-subiecte ***eu***, ***Ion*** şi numele predicative ***elev, student*** constatăm un lucru foarte important, care nu a apărut, însă, ca evident, acela că există o relaţie de cosemnificaţie

lingvistică, bazată pe o coreferenţialitate extralingvistică. Acesta este un tip de raport sintactic individualizat şi descris în lingvistica românească sub taxinomicul *raport apozitiv*, dar în situaţia de faţă, se actualizează un raport apozitiv nonsecvenţional (în sensul de nonvecinătate imediată), *mediat*, la distanţă topică, raport sintactic stabilit prin intermediul altui temen care se află şi el în raport individual cu acelaşi termen cf. în exemplul dat, ***verbul a fi.***

Notă: Relaţiile mediate sînt considerate proprii şi specifice structurilor ternare. În legătura cu metatermenul "mediat", în literatura de specialitate există şi alte opinii. Valeria Guţu Romalo (1973: 37) consideră "mediate" sau indirecte relaţiile nestructurale care există între termenii unui enunţ şi "care nu modifică organizarea internă a comunicării" ele nefiind generatoare de funcţii sintactice (ca în exemplul ***Începe curînd toamna*** între ***curînd*** şi ***toamna***) (*Ibidem*). I. Iordan şi Vl. Robu consideră "mediate" relaţiile dintre "două unităţi aflate în relaţie de vecinătate ori la distanţă, dar relaţia nu se impune direct, nu este evidentă, ci rezultă prin "presupoziţie" (1978: 551). În accepţia noastră, însă, unele relaţii mediate sînt structurale şi generatoare de funcţii sintactice fiind **marcate formal** şi avînd **conţinut** (sînt purtătoare de informaţie gramaticală), cum sînt cele implicate în generarea *cumului de funcţii sintactice* (respectiv al "elementului predicativ suplimentar").

În exemplele:

(1) ***Casa este a vecinului.***;

(2) ***Casa este de piatră.***

(3) ***Casa este frumoasă.***,

raportul dintre subiectele ***casa*** și numele predicativ ***a vecinului***; (2) ***de piatră*** și (3) ***frumoasă*** este un raport doar de tip atributiv, şi ca şi în exemplele de mai sus un *raport sintactic atributiv mediat.*

În exemplele:

(1) ***De scris e interesant.***

(2) ***A scrie despre aceasta este interesant.***

între numele-subiecte ***de scris*** şi ***a scrie*** şi numele predicative ***e interesant*** există un raport sintactic mai greu de stabilit: ***de scris - interesant***; ***a scrie - interesant***, întrucît explicația prezenței în astfel de structuri cu precădere a adjectivului marcat masculin se poate justifica doar prin "adecvarea tare"[10] a masculinelor asupra femininelor (înțelegînd prin "adecvare tare" caracterul dominant şi simțit ca normat dat de neutralitatea generalizantă a masculinelor ca şi în propozițiile de tipul *Afară e frumos.* Pe de altă parte, formele verbale nepersonale au anulate referința agentivă, devenind chiar ele "agentul" acțiunii sau stării exprimate de verbul predicativ. Raporturile sintactice stabilindu-se între verbele-nume subiecte şi adjectivele-adverbe

---

[10] Pentru altă accepție a acestui metatermen, v. J. Lyons, (1995: 277).

(adjectivele determinînd verbe devin adverbe, respăectiv cumule morfologice), rezultă că între aceste elemente se stabilesc raporturi subordonatoare de tip circumstanțial, marca raportului sintactic fiind de juxtapunere subordonatoare sau de "aderență" (S. Stati, 1972: 40).

Notă. Considerăm "aderența", (numită şi "l'adition" – L. Tesniere, 1966: 325 sau "adjoncțiune " - D. Nica, 1988: 90) marcat• prin Ø, marca raportului de subordonare. Unii lingvişti nu o consideră a vreunui raport sintactic, ci doar "facultatea prepoziției de a ocupa locul care succede imediat verbului" (cf. Florica Dimitrescu, 1963: 52 n. 2).

Dacă atît în planul conținutului, cît şi al expresiei între numele-subiect şi numele-predicativ există un raport de subordonare mediată (de tip atributiv sau circumstanțial), fie un raport de apozare mediată, aceasta înseamnă că ***predicatul nominal este bifuncțional sintactic*** (cf. şi Elena Neagoe, 1969: 95 - 97; G. G. Neamțu, 1986 passim; Mihaela Secrieru, 1995: 112 sqq; 1997: 67 sqq.) şi că ceea ce rămîne după înlăturarea "numelui predicativ" din structura inițială (în baza demonstrării individualității sale sintactice) nu mai este un predicat nominal, ci *un predicat verbal exprimat printr-un verb insuficient semantic contextual*, deci, după părerea noastră, un ***predicat verbal insuficient semantic contextual.***

În concluzie, considerăm evidentă afirmația că numele predicativ nu mai poate fi considerat o funcție sintactică incorporată unei alte funcții sintactice, ci este o funcție sintactică autonomă. Această afirmație se cere coroborată cu teoria cumulului de funcții sintactice, prezentată în secțiunea inițială, coroborare care convinge, prin suficiente fapte şi prin interpretarea acestora conform principiilor de consecvență şi exhaustivitate, că numele predicativ este, în fapt, un cumul de funcții sintactice.

4.2.CIRCUMSTANȚIALUL SOCIATIV

I. Reconsiderând definițiile date **circumstanțialului sociativ** de către numeroşii lingvişti care au abordat această chestiune (cf. *"complementul circumstanțial sociativ determină un verb, arătând ființa sau lucrul care însoțeşte subiectul sau complementul direct în săvârşirea unei acțiuni" – G.A.*, 1966, II: 190; V. Şerban, 1978: 249, ş.a.), subliniem faptul că majoritatea specialiştilor a luat în discuție trei elemente: ***valoarea morfologică a regentului*** (de tip verbal, cel mai adesea verb, dar şi adjectiv sau interjecție); ***calitatea sintactică a subordonatului*** – de complement după unii lingvişti sau de circumstanțial, după alții (D. Craşoveanu, 1969: 47 sqq) şi ***existența unui termen la care se 'asociază' sociativul,*** *termen*[11] *văzut cel mai adesea ca o funcție sintactică – subiect sau complement direct.*

Remarcăm, de asemenea, că în formularea definițiilor este consemnată doar dependența față de regentul verbal, iar față de cel de-al doilea termen, cu care se face **'asocierea'** – numit "partea de propoziție la care se face referirea" – C. Dimitriu, 1982: 296; "termen mediator" – D. Irimia, 1983: 182 –

se consideră că are loc o “referire”. (V. Şerban, 1978: 298 n.1.), şi nu un raport sintactic[12].

Ne punem întrebarea dacă această **‘referire’**[13] este sau nu un raport sintactic, şi anume o dependenţă, astfel încât “*termenul mediator*” implicat să poată fi considerat un regent?

Considerând secvenţa lingvistică */cu el/,* potenţial circumstanţial sociativ datorită prepoziţiei */cu/* al cărei principal sem este ‘asocierea’ şi încercând o punere într-un raport sintactic cu regentul verbal obligatoriu pentru realizarea funcţiei sintactice în discuţie, de exemplu verbul ***a veni***, obţinem comunicarea *A venit cu el.*, o comunicare reperată în limba română şi putem considera conformă cu intenţia comunicativă a emiţătorului. Observăm, însă, că *simultan cu subordonarea la verb,* are loc şi ***referirea** la un alt termen, neexprimat lexical,* dar necesar a fi *subînţeles*: *Ea a venit cu el*, unde *ea = Maria, Ioana* etc.Fără existenţa acestui termen comunicarea în sine nu s-ar putea actualiza sau ar fi nereperată. Ne propunem interpretarea acestei structuri. Mai întâi, credem, trebuie să ne oprim asupra

---

[11] Folosim noţiunea sintactică de ‘termen’ în accepţia dată acestui metatermen de către S. Stati, care desemnează participanţii la un raport sintactic (1972: 57).

[12] Fapt ce ar presupune, ca o consecinţa logică, la nivel sintactic: generarea unei funcţii sintactice.

[13] Opiniile noastre privind ‘referirea’, au fost exprimate în legătură cu *Conceptul de cumul de funcţii sintactice*,şi sînt valabile şi aici Iaşi, 2001). Termenul *referire,* nefiind egalizabil cu cel de raport sintactic şi avînd un caracter vag în raport cu alţi termeni sintactici este considerat şi de alţi lingvişti «*evaziv*» (V. Hodiş, 1967, I: 486)

faptului că *termenul mediator* este văzut de către lingvişti ca *o funcţie sintactică*, sociativul fiind intrepretat ca o 'asociere', de regulă la subiect sau complement direct (G. A. 1966, II: 190 sqq). Această ***asociere între funcţii sintactice*** a fost observată prin prisma unor criterii **cantitative** – frecvenţa actualizărilor sociativului asociat *subiectului* sau *complementului direct*, dar şi ***calitative:*** doar raporturile sociativului cu subiectul sau complementul direct fiind considerate *contexte sintactice specifice* de actualizare a funcţiei de circumstanţial sociativ. (Mioara Avram, 1968: 471). Sînt prezente, credem, în această interpretare şi unele elemente de semioză a funcţiilor sintactice, care vizează planul ontic: 'sociativul' +[animat] se 'asociază' "subiectului-actant agentiv în săvârşirea unei acţiuni. În opinia noastră, aceste opinii sînt o sursă de contradicţii şi chiar un obstacol în interpretarea corectă din punct de vedere sintactic a circumstanţialului sociativ. Motivele acestor afirmaţii sînt următoarele:

1. Practica enunţurilor sintactice arată că sociativul se poate asocia şi altor funcţii sintactice, cum ar fi:

complementului de agent:

A fost condusă la gară ***de sora sa împreună cu o prietenă****.*(vezi Gh. Trandafir, 1968: 175*);*

complementului indirect:

*"... proprietarul era bucuros să scape **de chiriaşi cu casă cu tot**.* (Sadoveanu, *Opere VIII,* 1956, pag. 747, după Mioara Avram, 1968: 470);

circumstanţialului cumulativ:

***Pe lângă Gogu cu Eugenia** au venit mulţi alţii;*

circumstanţialului de excepţie:

*Au venit toţi **afară de Gogu cu Eugenia.*** (ambele exemple după Mioara Avram, 1968: 470),

situaţii la care putem adăuga

circumstanţialul opoziţional:

***În locul lui Ion cu Maria** au venit Mircea şi Dana.*

atributul substantival (şi *pronominal):*

*Privitor la venirea **Mariei cu Ion** nu pot face comentarii.*;

*Privitor la venirea **ei cu Ion** nu pot face comentarii.*

Dat fiind multiplele posibilităţi sintactice de actualizare a *termenului mediator*, dar care vizează, din punct de vedere morfologic, exclusiv realizări de tip nominal – substantive şi substitute ale acestora (cf. exemplele supra.) –este mai convenabil, din punctul nostru de vedere să acceptăm că circumstanţialele sociative se "asociază", în fapt, unui *nume*, indiferent de funcţia sa sintactică.

2. Această interpretare prezintă avantajele de a reduce contradicţia consemnării limitative în definiţie doar a subiectului şi complementului direct – limitare nonconformă cu realitatea sintactică, înlătură viciul transformării definiţiei dintr-

una succintă într-una de lucru, descriptivă, prin consemnarea, pentru conformitatea cu adevărul sintactic, a tuturor situaţiilor posibile, respectiv a tuturor funcţiilor sintactice cu care se poate 'asocia' sociativul, şi ţine cont de criteriul adevărurilor logice cu repercusiuni în plan sintactic, aşa cum o vom demonstra în cele ce urmează.

Revenind la exemplul *Ea a venit cu el*, observăm că legătura dintre sociativul ***cu el*** şi *numele* ***ea***, dacă este considerată o simplă *referire* asintactică şi nu un raport sintactic, ar trebui să fie lipsită de implicaţii structural–sintactice şi semantice, în sensul că *absenţa numelui, respectiv testul omisiunii sale, nu ar trebui să afecteze actualizarea sociativului, căruia îi este necesar un singur regent, cel verbal, pentru a-şi asigura funcţia sintactică.* Totuşi, absenţa *numelui* face *imposibilă fenomenalizarea lingvistică* a *conţinutului sintactic*[14]

---

[14] Luînd în consideraţie afirmaţiile care s-au făcut în legătură cu ***conţinutul sintactic*** al raportului sintactic, observăm că este decelabil în trei componente: a) ***conţinutul funcţional*** (care vizează funcţia sintactică a unui cuvînt/parte de vorbire, mai exact capacitatea unui cuvînt/parte de vorbire de a îndeplini o funcţie sintactică în urma contractării unui raport sintactic); b) ***conţinutul categorial***, care vizează tipul de funcţie sintactică "***subiect***", "***agent***", "***obiect***"; funcţie fixată printr-o "***formă***" specifică, cu realizare intrapropoziţională sau propoziţională; c) ***conţinutul denotativ***, care vizează diferenţierile semantice cu implicaţii sintactice prezente la nivelul conţinutului categorial cu aplicare în nivelul sintactic; pentru exemplificare aducem în discuţie situaţia atributului genitival unde genitivul poate fi diferenţiat semantic în "subiectiv"- ***răsăritul soarelui***, dar şi în "obiectiv" – ***culesul merelor*** etc.) (S. Stati, 1967(b): 231-232), sau a circumstanţialelor subclasificate după conţinutul denotativ intrinsec. Notăm şi faptul că prin *conţinut* al raportului sintactic unii cercetători înţeleg şi "planurile în care se află unităţile sintactice intrate în raport" care pot fi doar două "planul comunicării" propriu-zise şi "planul comentariilor la comunicarea propriu-zisă" şi "importanţa unităţii sintactice date

(funcţional, categorial şi denotativ) de 'asociere', materializat în funcţia sintactică de sociativ. Absenţa este ipotetică, întrucât, aşa cum s-a putut observa, sociativul se raportează simultan şi automat la numele în discuţie, care este fie exprimat, fie subînţeles, fie conţinut la nivelul structurii morfematice verbale a verbului regent implicat:

cf. 1. *Ea a venit* ***cu el.*** vs

2. *A venit* ***cu el.*** vs

3. Am venit ***cu el.***, unde ***el*** = +[animat], exprimat sau neexprimat (subînţeles sau inclus).

Importanţa numelui cu care se face asocierea apare astfel egală cu cea a regentului verbal. Aceasta înseamnă, în alţi termeni, că *numele formează cu verbul o bază* ***semantico – sintactică*** şi recomandă legătura sociativului cu numele drept egală ca importanţă gramaticală cu cea pe care o stabileşte verbul cu sociativul, adică drept ***un raport sintactic.***

Pentru a stabili ce tip anume de raport sintactic realizează sociativul cu acest termen, plecăm de la considerentul că cel mai adesea funcţia îşi subordonează structura, mai exact conţinutul funcţional este consubstanţial conţinutului categorial al

---

în cadrul planului respectiv" (C. Dimitriu, 1982: 113). Definirea *conţinutului raportului sintactic* este posibilă, deci, doar prin existenţa unei funcţii sintactice generată sau implicată de acesta, condiţie impusă de componenta numită "conţinut funcţional" sau prin absenţa unei funcţii sintactice la nivelul unei "categorii" sau "forme", ceea ce atrage după sine corolarul că *nu pot exista raporturi sintactice acolo unde nu există funcţii sintactice.*

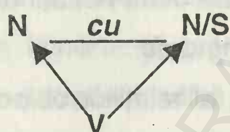
funcţiei sintactice De asemenea, considerăm necesar să invocăm corespondenţa dintre ontic, logic şi lingvistic. O structură precum ***/Ea a venit cu el./*** presupune *aglutinarea* sintactică a două structuri primare: ***/Ea a venit./*** şi ***/El a venit./***. Structurii derivate obţinute: ***Ea a venit cu el.***, i se adaugă o componentă temporală de simultaneitate, nonprezentă la nivelul structurii de adâncime. La nivelul structurii de adâncime, însă, ambele *nume* sînt *subiecte* cărora le este atribuită aceeaşi acţiune. La nivelul structurii de suprafaţă, unul din cele două *nume* apare ca subordonat prin relatorii specifice ***cu, împreună cu, dimpreună cu, în asociere cu*** etc., marcând semantic **'asocierea'** şi conţinând şi semul simultaneităţii temporale. Rezultă de aici că *asocierea reală dintre două realităţi extralingvistice din planul ontic sau dintre două noţiuni din planul logic apare ca o subordonare în plan lingvistic.*

Notă. Asocierea din plan ontic, al relaţiilor obiectuale se exprimă în plan lingvistic şi prin coordonarea copulativă. De aceea, secvenţele lingvistice marcate prin semul *'asociere'* (lingvistic prin relatorii ***cu, împreună cu*** etc.), au fost interpretate în funcţie de distanţa topică faţă de termenul nominal şi de prezenţa unor mărci raportuale ca realizări sintactice diferite. În topică anteverbală, ca în exemplul: ***Ea cu el.*** *au venit*, funcţia sintactică a secvenţei ***cu el*** este interpretată, datorită acordului în număr şi persoană cu verbul- predicat, ca un membru al

subiectului multiplu coordonat prin <u>*conjunctia* **cu**</u> (C. Dimitriu, 1979: 368, n. 208).

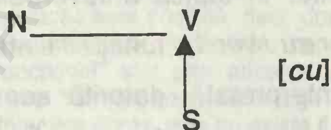
Luând în considerație planul ontic și cel logic, unde *obiectele* și *noțiunile* asociate sînt egale, observăm că, prin comparație, în plan lingvistic, acestea apar ca făcând parte din planuri diferite ca importanță sintactică.

De aceea, considerăm că mărcile sociativului (***cu, împreună cu, în alianță cu, cu tot cu, cu (...) cu tot, dimpreună cu***) nu pot fi impuse de verbul regent, deoarece în plan logic, verbul este o "notă" "în desfășurare" (G. Ivănescu, 1960: 264 G.G.Neamțu, 1986) a ambelor noțiuni, ci sînt impuse celui de-al doilea nume cu funcție sintactică de sociativ de primul **nume**, schema raporturilor logice fiind următoarea:



N = *nume*
S = *sociativ*
V = *verb*

Nici în plan sintactic ***verbul nu se poate asocia cu subordonatul său***, deși raportul dintre termenii participanți este considerat următorul:



În condiţiile în care *marca sociativului nu poate fi impusă de verbul regent, care nu se poate asocia logic şi gramatical cu subordonatul său*, rămâne atunci să acceptăm soluţia că marcile sociativului sînt expresia ***recţiunii impuse de primul nume sociativului,*** înţelegând prin *recţiune* calitatea unui determinat de a impune unui determinant o anumită formă flexionară sau o construcţie prepoziţională.

Totuşi, nu trebuie să omitem faptul că, deşi numele îi impune sociativului expresia lingvistică, (conţinutul sintactic categorial), doar legătura dintre regentul verbal şi subordonatul circumstanţial sociativ este considerată de importanţă sintactică şi conduce la algoritmizarea funcţiei. Această interpretare este impusă de faptul că, pentru a admite că *doi regenţi de tipuri diferite, nominal* şi *verbal, generează*, prin intermediul unui raport sintactic, *o singură funcţie sintactică,* în situaţia dată de tip ***completiv*** sau ***circumstanţial*** şi nu două funcţii sintactice diferite cumulate de acelaşi termen, cum se întâmplă în situaţia cumulului de funcţii sintactice, trebuie să admitem şi că ***un regent de tip nominal generează***, (***prin intermediul unui raport sintactic), o funcţie sintactică de tip completiv / circumstanţial.***

Acest lucru contravine, însă, convenţiei regenţilor morfologici: regentul de tip nominal subordonează atribute; regentul de tip verbal subordonează complemente şi circumstanţiale şi impune raţionamentul că, în timp ce regentul

verbal stabileşte un raport sintactic de dependență cu sociativul impunându-i acestuia o funcție sintactică, *numele, deşi impune sociativului o formă, nu-i impune şi funcția sintactică aferentă de* ***atribut.***

Subordonarea sociativului față de verb este, deci, atât în plan logic, cât şi în plan sintactic, *activă şi funcțională*, adică *generatoare de funcții sintactice*, în timp ce legătura sociativului cu *numele* este *activă în plan logic, dar pasivă în plan sintactic*, comportându-se ca o "relație latentă" (termenul ni s-a părut potrivit pentru realitatea avută în vedere şi ne-a fost sugerat de S. Stati, 1972: 26) în sensul că "numele" "cheamă o altă parte de propoziție şi nu poate fi detaşat fără ca prin aceasta propoziția să înceteze a mai fi reperată." (S. Stati, 1957: 141-149).

Totuşi, având implicații ***structurale*** (existența într-un enunț a unui sociativ presupune existența, în egală măsură, a doi termeni supraordonați), ***semantice*** (comunicările care conțin un sociativ sînt nereperate fără existența a doi termeni supraordonați) şi ***sintactice*** (doi şi numai doi termeni pot contracta un sociativ).

În condițiile evidențiate considerăm improprie denumirea de "referire" dată *legăturii sintactice* a sociativului cu *numele* şi potrivită încadrarea ei în rândul *dependențelor,* deci, a raporturilor sintactice, primind, eventual, şi o determinare lexicală, de exemplu ***dependență asimptomatică***, în sensul că această legătură, deşi sintactică, nu prezintă ***simptomele*** sau

caracteristicile unei dependențe pozitive, generatoare de funcții sintactice, ci este **o dependență sintactică ∅ (zero)**[15]**. Numele determinat este un cvasiregent sintactic.**

Notă. Pentru construcțiile de tipul *Se pleacă **cu profesorul**. Filmul trebuie văzut împreună **cu prietenii***, care apar ca excepții de la această aserțiune, facem observația că, datorită prezenței reflexivulului și a verbului impersonal, în astfel se structuri, "subiectul evadează din rolul de agent" – (Maria Manoliu Manea, 1993:91-92) – și-și anulează propriile raporturi sintactice deoarece "alegând drept centru activitatea însăși, reflexivul poate lăsa pe un plan secundar relațiile cu participanții, de unde și capacitatea sa de a apărea în construcții care elimină orice referință explicită la argumentele verbului sau dacă nu, cel puțin, referința agentivă"(*Ibidem*).

La nivelul frazei, termenii determinați se află în porpoziția regentă:

• *"De nu va vrea așa, el să mă aștepte în cincizeci de zile să merg cu el/ cu câți perși mi-au rămas."*

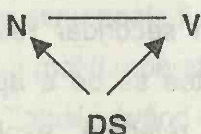
(*Alexandria. Esopia,* 1960).

---

[15] Pentru valorile zero (∅) ale raporturilor sintactice vezi Mihaela Secrieru, *Nivelul sintactic al limbii române*, Editura Geea, Botoșani, 1998.

II. Acceptând afirmaţiile de mai sus, considerăm că *circumstanţialul sociativ şi cumulul de funcţii sintactice permit o comparaţie*.

1. Bazându-ne pe transformările de la nivelul structurii de adâncime, observăm că raporturile dintre sociativ, pe de o parte, şi termenii săi supraordonaţi, pe de altă parte, sînt din punctul de vedere al ordinii structurale identice cu raporturile dintre cumul şi termenii săi regenţi, răspunzând pozitiv figurării grafice următoare, pentru unele realizări (vezi supra. ***Conceptul de cumul de funcţii sintactice***).



N = nume
V = verb
DS= dublu subordonat

2. Faptul că ambele funcţii sînt derivate din structuri primare, constituie un punct de asemănare între aceste funcţii. Aceste structuri ternare, de suprafaţă, se află pe o treaptă superioară de abstractizare lingvistică.

3. Distincţia netă, de conţinut sintactic, dintre cumulul de funcţii sintactice şi sociativ constă în faptul că sociativul nu cumulează funcţiile impuse de cei doi termeni supraordonaţi şi determinaţi, el aflându-se *într-o poziţie mediană între funcţiile uni- şi dublu subordonate*, întrucât dependenţa sintactică faţă de "nume" este asimptomatică sau nongeneratoare de funcţii sintactice.

4.3. CIRCUMSTANȚIALUL OPOZIȚIONAL

I. Ca şi în situația circumstanțialului sociativ, şi în cea a ***circumstanțialului opozițional,*** în definițiile formulate (G.A., II, 1966: 199 şi 201; Gh. Bulgăr, 1968: 85; I. Iordan - Vl. Robu, 1978: 666; C. Dimitriu, 1982: 311 şi 315; D. Irimia, 1983: 184 şi 189), întâlnim trei elemente constante: **conținutul denotativ al funcției, cu relevanță sintactică** – *funcția sintactică exprimă ideea de 'opoziție'* prin intermediul unui *obiect sau acțiune* (G.A., 1966:, II: 199); **natura morfologică a regentului** *care este unic şi de tip verbal*; **implicarea unui alt element față de care se realizează opoziția** şi *care este* o *funcție sintactică – subiect, complement direct, indirect, predicat* etc. În legătură cu considerarea acestui ultim element adus în discuție prin prisma funcției sale sintactice, nu am găsit teorii sau explicații pertinente în literatura de specialitate. În legătură cu acest al treilea element participant la actualizarea circumstanțialului opozițional şi față de care se realizează 'opoziția', ne punem întrebarea în ce măsură prezența lui şi funcția sa sintactică are ***relevanță sintactică***, respectiv *importanța lui gramaticală este sau nu definitorie pentru funcția sintactică de circumstanțial opozițional?*

Evaluînd din punct de vedere morfologic părţile de vorbire care pot apărea în această poziţie am constatat existenţa a trei posibilităţi:

1) exprimarea prin nume,

2) exprimarea prin adverbe

3) nonactualizarea lui lexical-morfologică.

Vom evalua, de aceea, implicaţiile sintactice ale fiecărei posibilităţi. Pentru a verifica acest lucru, utilizăm acelaşi test sintactic al reducerii la absurd (o variantă a testului omisiunii), ca şi în situaţia sociativului.

1). Considerăm secvenţa lingvistică **/în loc de tristeţe/** – potenţial circumstanţial opoziţional, prin conţinutul său categorial şi încercăm o relaţionare sintactică doar cu verbul regent obligatoriu pentru existenţa funcţiei sintactice în discuţie, relaţionare care ar trebui să fie necesară şi suficientă pentru actualizarea acestei funcţii din punct de vedere sintactic, morfologic şi semantic, de exemplu cu verbul ***a prefera.*** Obţinem structura *****În loc de tristeţe prefer.***,care este o realizare enunţiativă sintactică incompletă şi, de aceea, nereperată în limba română. În condiţiile omiterii verbului regent şi a relaţionării secvenţei lingvistice ***/în loc de tristeţe/*** cu un nume compatibil semantic ***/voioşia/***, obţinem o nouă realizare enunţiativă sintactică precum ***În loc de tristeţe voioşia***, care deşi ar putea fi considerată parţial reperată, nu conduce cu exactitate la intenţia comunicativă a emiţătorului. Considerăm acest lucru deoarece

verbul neexprimat poate fi decodat de receptor în diverse variante: ***prefer, vreau, îți ofer etc.***, adică enunțul permite multiple reconstituiri ceea ce susține afirmația noastră de imediat mai jos.

Faptul că absența unui alt termen necesar pentru actualizarea circumstanțialului opozițional invalidează în mod egal atât sintaxa enunțului, cât și capacitatea comunicațională a acestuia demonstrează importanța logico-semantică și sintactică a acestui al treilea termen implicat.

Legătura dintre circumstanțialul opozițional și acest element implicat este, însă și mai profundă fiind de ordin formal. Mărcile funcției sintactice de circumstanțial opozițonal– perifrazele prepoziționale ***în loc (de)***, ***în locul*** etc. sînt expresia recțiunii impuse (ne referim deocamdată strict la exemplul de mai sus) de un "*nume*" altui "*nume*", exprimând o *relație ontică,* care se stabilește între *două obiecte* și *logică,* ce se stabilește între ***două noțiuni***.

Schema relațiilor logice dintre noțiuni este următoarea:

voioșie ——<u>în loc de</u>—— ***tristețe***
[opoziția]

Schema poate fi *tradusă* lingvistic și printr-un raport de coordonare adversativ:

Prefer nu tristețea, <u>dar</u> voioșia,

Obţinîndu-se o structură *izosemantică, dar nu şi izosintactică* cu structura bazată pe raportul de subordonare:

În loc de tristeţe prefer voioşia.

Mărcile opziţionalului nu pot fi considerate o urmare a recţiunii verbale prepoziţionale, deoarece verbul apare exterior relaţiilor logice de 'opoziţie' dintre două noţiuni, cărora li se subordonează ca 'notă' în plan logic, dar pe care le subordonează, în egală măsură, în plan sintactic. Aceasta este o dovadă că relaţiile logice sînt nonidentice cu cele lingvistice, respectiv cu raporturile sintactice şi că logica limbajului diferă de logica naturală.

Concluzia este că, deşi ***numele*** impune celuilalt ***nume*** o ***formă*** (ca şi în situaţia sociativului), totuşi nu-i impune şi o ***funcţie sintactică*** (întrucât raportul logic dintre termenii nominali nu este de tip atributiv – regenţii nominali supraordonând atribute- ci de 'opoziţie':

nu tristeţea, dar voioşia

vs. ***în loc de tristeţe voioşia***

O altă concluzie care se impune este aceea că, în exemplul adus în discuţie (şi în altele identice structural),:

În loc de tristeţe prefer voioşia.,

verbul şi **numele** formează ***o bază semantico-sintactică*** în care termenii supraordonaţi implicaţi au importanţă sintactică inegală în realizarea conţinutului funcţional al circumstanţialului opoziţional, în sensul că ***numele,*** deşi impune ***forma*** circumstanţialului opoziţional, ***nu-i impune acestuia şi funcţia***

sintactică aferentă de atribut, în timp ce verbul-regent stabileşte un raport sintactic de subordonare, marcat nu prin recţiune prepoziţională, ci, în viziunea noastră, prin juxtapunere subordonatoare sau aderenţă.

Ca şi în situaţia sociativului, şi în această situaţie, în legătură cu raporul sintactic dintre numele determinat şi circumstanţialul de excepţie putem vorbi de o ***dependenţă asimptomatică.*** Termenul - nume faţă de care se realizează 'opoziţia' este un **cvasiregent sintactic.**

2). Termenul faţă de care se realizează 'opoziţia' poate fi uneori şi adverb: ***În loc de azi plecăm mâine,*** ceea ce înseamnă că baza sintactică poate fi asigurată şi de unităţi morfologice de acelaşi tip: ***verb + adverb,*** situaţie în care dispare contradicţia: un temen supraordonat de tip nominal este implicat într-un raport sintactic care generează o funcţie sintactică de tip completiv. Această posibilitate nu rezolvă problema dublei regenţe simultane la doi supraordonaţi chiar de tip verbal, situaţie care necesită un comentariu, în sensul că există la nivelul limbii române relizări ale unor funcţii sintactice care sînt actualizate în urma contarctării a două raporturi sintactice simultane cu doi regenţi de acelaşi tip verbal, funcţia sintactică fiind în acest caz pe o scală a funcţiilor sintactice o realizare a funcţiilor sintactice de tip circumstanţial.

3). Există, de asemenea, realizări ale funcţiei sintactice de circumstanţial opoziţional când aceasta apare cu regent unic,

adică fără alt termen față de care să se realizeze 'opoziția', în enunțuri în care sînt implicate verbe care au anulată referința agentivă cf. exemplul

În loc de a ninge, plouă.

La nivelul frazei, funcția sintactică în discuție poate apărea fie cu regent verbal unic:

În loc să ningă, plouă.,

fie informația semantico-sintactică e repartizată egal în toată masa propoziției regente, astfel încât nu se poate vorbi în termeni proprii de un anume termen regent din interiorul propozițtei regente cf.

• "*Şi şi-a adus aminte baba că adineaori, acu, a împlinit copilul copilului ei de-abia atâta şi* ***că e destul de mâhnit şi de bătut de ziua lui,*** ***<u>când alți copii cine ştie ce bunătăți şi ce mângâieri au de ziua lor</u>.***"

(I.L. Caragiale – *Cănuță, om sucit*).

•"*Totuşi în noaptea aceea Laura a visat numai pe Aurel, care părea c-o iubeşte nebuneşte şi vroia să se împuşte din pricina lui Pintea, cu care părea* ***că dansează cadrilul al doilea fericită, invidiată de toate fetele, <u>pe când Pintea stătea bosumflat într-un colț, ca o arătare urâtă</u>*** *[...]*"

(L. Rebreanu, *Ion*).

• "***<u>În loc să răspundă,</u> Paşadia îşi sorbi paharul până la picătura cea din urmă.***

(Matei Caragiale, *Craii de Curtea-Veche*, 1968).

• "<u>*Şi în loc să se oprească aici,*</u> ***se pomeniră cu toţii auzind pentru întâia oară nişte cuvinte cam nepotrivite şi supărătoare.***

(M. Preda, *Moromeţii).*

II. Compararea realizărilor funcţiei sintactice de circumstanţial opoziţional cu cea a realizărilor de cumul de funcţii sintactice, la nivelul teoriei sintactice, ne permite să observăm unele asemănări.

1. Circumstanţialul opoziţional presupune prin unele din realizările sale cu necesitate doi termeni egali ca importanţă sintactică, ceea ce conduce la asemănarea parţială cu funcţia sintactică de cumul care presupune întotdeauna doi termeni supraordonaţi-regenţi.
1. Atât cumulul de funcţii sintactice, cât şi circumstanţialul opoziţional sînt structuri derivate.
2. Un alt aspect la care ne referim este acela că unul din tipurile semantice ale componentei circumstanţiale ale cumulului de funcţii sintactice poate avea şi o nuanţă opoziţională cf. <u>***În loc de trist***</u> ***a venit vesel.*** (C. Dimitriu, 1982:312 n. 215), vs. <u>***În loc de tristeţe***</u> ***prefer voioşia.***, cele două realizări putând fi , deci, *izosemantice,* dar nu şi *izosintactice* şi *izostructurale.* Ceea ce deosebeşte circumstanţialul opoziţional de cumul de funcţii sintactice este prezenţa ***acordului*** la nivelul adjectivului. Adjectivul este dublu subordonat, întrucât presupune cu obligativitate actualizarea anterioară a unui

nume cu care stabileşte un raport de subordonare generator de funcţii sintactice la nivel sintactic, stabilind simultan un raport de subordonare generator de funcţii sintactice şi cu verbul-regent al cărui determinant este.

Distincţiile se găsesc la subnivelul termenilor supraordonaţi şi la consecinţele în plan sintactic a contractării de raporturi sintactice cu aceştia.

1. Termenii supraordonaţi circumstanţialului opoziţional pot fi ***nume şi verb***, dar pot fi doar de tip verbal ***verb+adverb*** sau doar unul: ***verb*** (atât la nivelul enunţului-propoziţie, cât şi la nivelul enunţului-frază). Cumulul de funcţii sintactice se actualizează numai prin supraordonarea simultană a doi termeni regenţi.

2. În situaţia circumstanţialului opoziţional, participarea termenilor supraordonaţi este inegală la nivelul funcţiei sintactice obţinute, întrucât **numele** impune o **formă**, dar nu şi o **funcţie sintactică.** La nivelul cumulului de funcţii sintactice participarea termenilor supraordonaţi-regenţi este egală la nivelul funcţiei sintactice obţinute, ambii regenţi impunând funcţii sintactice.

4.4. CIRCUMSTANŢIALUL CUMULATIV

I. Ceea ce am afirmat în legătură cu circumstanţialele sociativ şi opoziţional, se aplică cu puţine excepţii şi ***circumstanţialului cumulativ.***

Pornind tot de la definiţiile date în lingvistica românescă cumulativului, observăm că sînt consemnate aceleaşi elemente definitorii: ***conţinutul denotativ al funcţiei sintactice*** *în discuţie, acela de "a cumula"* (sau de "a adăuga", după G.A., 1966, II, 201), *mai exact, de a semnifica ideea de 'cumulare';* ***natura morfologică a regentului****, care este de tip verbal, funcţia fiind o determinare de tip circumstanţial (sau, pentru unii cercetători, de tip completiv);* ***existenţa unui alt termen****: subiect,complement* sau *predicatul propoziţiei* (G.A., 1966, II: 201), *faţă de care se realizează ideea de 'cumul' şi funcţia sintactică de circumstanţial* ***cumulativ,*** cf. definiţia "complementul circumstanţial cumulativ arată lucrul, fiinţa sau situaţia căreia i se adaugă cele exprimate prin subiect, prin complement sau prin predicatul propoziţiei." (*Ibidem).* Notăm că în legătură cu acest ultim aspect, C. Dimitriu observă că definiţia dată de *Gramatica Academiei* circumstanţialului cumulativ e inexactă şi contradictorie, în sensul că circumstanţialul cumulativ

fiind o parte de propoziţie secundară nu se poate afirma că acestuia i se adaugă cele exprimate prin subiect sau predicat, care sînt părţi principale de propoziţie, problema punându-se total invers. (1982: 316).

În opinia noastră şi aşa cum am demonstrat pentru celelate funcţii discutate până acum, care au comportament sintactic similar, conţinutul sintactic funcţional al funcţiei sintactice de circumstanţial cumulativ nu se realizează faţă de o funcţie sintactică, ci faţă de celălalt termen al structurii ternare – de regulă **un nume,** dar şi un alt **"verb",** sau chiar **un enunţ-propoziţie,** indiferent de funcţia sintactică a acestora, cf. exemplele :

• ***Pe lângă cărţi*** *am cumpărat şi* ***caiete.***

• *"Ce m-a făcut să nu părăsesc neprevăzuta carieră* ***au fost,*** *__osebit de statornicia__ de care am dat dovadă în toate, oarecari* ***stăruinţe*** *de sus ades reînnoite."*

(Matei Caragiale, *Craii de Curtea-Veche,* 1968).

• *"__Pe lângă__ toate __aceste__* ***mai era şi dedat*** *călugăriei din creştet pînă-n călcâi."*

(I.Slavici, 1971, *Nuvele*).

• *"Şi __pe lângă asta,__* ***putea ca să şi-l închipuiască altfel*** *de cum îl cunoscuse."*

(Al. Macedonski, 1960, *Poezie şi proză).*

1. Reconsiderând legătura stabilită între ***numele*** implicat şi *circumstanţialul cumulativ*, observăm că în plan logic, unei **noţiuni** "i se adaugă" (*G.A.*, II, 1966:201) o altă **noţiune**, cf:

- ***Pe lângă cărţi** am cumpărat şi **caiete.***

(şi) **caiete** pe lângă **cărţi**

La nivelul structurii de suprafaţă din structurile primare:

/Am cumpărat cărţi/+ /Am cumpărat caiete/

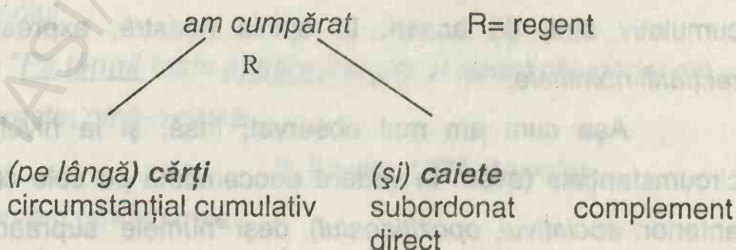
se actualizează fie o structură derivată precum:

/Am cumpărat cărţi, dar am cumpărat şi caiete/,

obţinută pe baza unui raport sintactic de coordonare între termenii care se 'cumulează', fie o structură derivată precum:

/Pe lângă cărţi am cumpărat şi caiete/,

obţinută pe baza unui raport sintactic de subordonare între aceeaşi termeni. Ultima structură derivată conţine un circumstanţial cumulativ şi răspunde pozitiv schemei abstracte sintactice, dar nu şi logice, întrucît ambele obiecte din realitatea extralingvistică – cărţi si caiete - sînt complemente directe, la nivel sintactic :



Facem această observație, întrucît evaluând relațiile logice care se stabilesc între termenii participanți la raportul sintactic, trebuie să observăm următorul fapt că atât subordonatul "caiete", cât şi subordonatul "*cărți*" sînt egale, din punctul de vedere al semiozei funcțiilor lor sintactice, întrucât ambele sînt "obiecte" care suferă acțiunea unui verb regent cu tranzitivitate directă. Ceea ce le deosebeşte totuşi, şi numai la nivelul categorial al conținutului sintactic este faptul că termenul "*cărți*" conține şi conținutul denotativ de 'cumul' dat de prezența mărcii "*pe lângă*". Această marcă şi semantismul ei cu implicații sintactice pe care îl dezvoltă contextual, (şi care conduce tocmai la diferențierea acestei funcții sintactice, o dată față de alte circumstanțiale, a doua oară față de complemente, de exemplu), nu este însă impusă de verbul regent, care le subordonează în mod egal drept complemente directe, ci este impusă de termenul față de care se realizează ideea de 'cumulare', respectiv de către un "nume". Logic un obiect se poate "cumula" tot cu un obiect şi nu cu un proces. Prin urmare mărcile circumstanțialului cumulativ: ***pe lângă, în afară de, decât*** (*G.A*, II, 1966: 202), din cadrul unui enunț-propoziție care conține un circumstanțial cumulativ sînt, de aceea, în opinia noastră, expresia unei *recțiunii nominale*.

Aşa cum am mai observat, însă, şi la nivelul altor circumstanțiale (avem în vedere deocamdată pe cele discutate anterior: *sociativul, opozițiónalul*), deşi "numele" supraactualizat

impune o formă celuilalt "nume", care i se subordonează formal, acest nume care se comportă ca un adevărat regent sintactic nu-i impune opoziționalului totuşi şi funcţia sintactică aferentă supradeterminării nominale, cea de atribut, raportul ontic, logic şi lingvistic stabilit între cele două nume nefiind de "atribuire", ci de "(a)cumulare". Acest fapt are repercusiuni sintactice, în primul rând prin faptul că păstrează circumstanțialul cumulativ în clasa funcţiilor sintactice unisubordonate, şi în al doilea rînd că îl plasează în rîndul circumstanțialelor. "Legătura" stabilită, însă, între cele două nume fiind una formală, este importantă gramatical şi, deci, şi sintactic, de aceea trebuie a fi considerată un raport sintactic, pe care l-am numit de **dependență asimptomatic, de importanță secundă. Numele implicat este un cvasiregent sintactic,** *care formează cu verbul-regent o bază semantico-sintactică.*

2. Aşa cum am spus există mai multe posibilități de actualizare morfologică a celui de-al treilea termen implicat în realizarea sintactică a circumstanțialului cumulativ. Reconsiderând legătura stabilită de circumstanțialul cumulativ cu cel de-al treilea termen implicat, atunci când acesta este un "verb", cf. exemplul:

   • "*<u>Pe lângă</u> toate <u>aceste</u> mai **era** şi **dedat** călugăriei din creştet pînă-n călcâi.*"

   (I. Slavici, 1971, *Nuvele*)

observăm următoarele.

Structura derivată în discuție provine din cel puțin două stucturi primare:

/***Pe lângă*** *toate* ***aceste*** *[*caracteristici pe care le avea]/ + / *mai* ***era*** *[* ***era*** = avea=sum pro habeo] *şi [caracteristica de a fi]* ***dedat*** *călugăriei din creştet pînă-n călcâi./.*

Relațiile logice de la nivelul stucturii de adâncime dezvăluie o 'cumulare' de ***însuşiri sau de note*** ale unei noțiuni neexprimate direct, ci indirect prin demonstrativul pronominal ***aceste.*** Ştiind însă că "obiectele" care se 'cumulează' trebuie să fie de acelaşi fel: noțiuni cu noțiuni; note ale noțiunii cu note ale aceleiaşi noțiuni et, conchidem că marca raportului sintactic asimptomatic este cerută nu de verbul regent, ci de termenul față de care se realizează ideea de 'cumul' şi cu care verbul-regent alcătuieşte, de asemenea o bază semantico-sintactică.

3. Cel de-al treilea termen implicat poate fi actualizat şi printr-o propoziție:

• *"Şi* ***pe lângă asta, putea /ca să şi-l închipuiască altfel/*** *de cum îl cunoscuse."*

(Al. Macedonski, 1960, *Poezie şi proză).*

situație în care ideea de 'cumul' se raportează la întreaga masă semantică a propoziției implicate, ceea ce se 'cumulează' în această situație, de fapt, fiind mai greu de identificat.

4. La nivelul enunțului-frază, ideea de 'cumul' apare mai dispersată, fiind coprezentă celei de concesie uneori:

5. • "***Lasă că nu mai era bun de nimic în măcelărie,/*** ***dar îi venea,*** */când l-a văzut cartea de călătorie,/* ***s-o arunce-n foc[...]/"***

(I. Slavici, *Mara*, 1961: 115).

• ***"Lasă că tatăl său era, în gândul lui, vinovat de toate,/*** ***dar el se mai şi temea /să facă [...] vreun scandal [...]/"***

(*Ibidem*),

astfel încât problema participanţilor la raporturile sintactice în discuţie se complică considerabil.

II. Comparând circumstanţialul cumulativ cu funcţia sintactică de cumul, observăm că aceste două funcţii sintactice prezintă unele asemănări şi deosebiri.

1. O asemănare vizează conţinutul sintactic denotativ al funcţiilor în discuţie. Ne referim la realizarea *cumulului de funcţii sintactice cu nuanţă circumstanţială cumulativă*:

Pe lângă trist, a devenit şi malițios.

vs realizarea *circumstanţialului cumulativ:*

Pe lângă tristete avea şi o doză de malitie.

Cele două funcţii sintactice deosebindu-se prin prezenţa acordului la nivelul adjectivului ***trist***, se confirmă, în opinia noastră, următoarea constatare că în situaţia cumului de funcţii sintactice dependenţa faţă de **nume** este *activă şi generatoare de funcţii sintactice*, în timp ce în situaţia circumstanţialului cumulativ ea este *activă în plan formal, dar pasivă în plan sintactic, deci nongeneratoare de funcţii sintactice.* Atunci când

dependența asimptomatică se produce față de un “verb” sau față de o propoziție datele problemei nu se schimbă la nivelul structurii de adâncime, dar sînt mai greu de evaluat la nivelul structurii de suprafață.

2. O altă asemănare între aceste funcțiilsintactice este aceea că ambele se realizează numai în structuri ternare, complexe din punctul de vedere al structurii interne:

*/**Pe lângă trist a devenit** şi malițios./ < /El este trist/+/ El este malițios/.*

vs.

*/**Pe lângă tristețe** el are şi o doză de maliție. / </El are tristețe. /+ / El are o doză de maliție./,*

Observăm că în trecerea spre structura de suprafață, enunțul

/El are tristețe/

suferă transformarea «*sum pro habeo*».

Generalizând, în legătură cu funcția sintactică de circumstanțial cumulativ, observăm că aceasta se actualizează prin mecanisme diferite şi că aceste particularități formale şi de conținut plasează funcția sintactică de circumstanțial cumulativ median între funcțiile sintactice uni- şi dublu subordonate.

4.5. CIRCUMSTANŢIALUL DE EXCEPŢIE

I. *Circumstanţialul de excepţie*, ca realitate lingvistică, a suscitat un interes deosebit, relativ mai mare decât circumstanţialele discutate până aici, judecînd după numărul abordărilor exprese sau referirilor tangenţiale din lingvistica românească. Noi abordăm această funcţie sintactică din perspectiva comparativ-sincronică cu cea a cumulului de funcţii sintactice.

În definiţiile date circumstanţialul de excepţie, specialiştii iau în consideraţie trei coordonate: **valoarea morfologică a regentului** *care este de tip verbal (verb sintetic, perifrastic sau interjecţie);* **calitatea sintactică a subordonatului,** *definit semantic, sau din punctul de vedere al conţinutului denotativ, prin faptul că exprimă "excepţia"* (G.A., II, 1966: 205); "*sustragerea*" (C.Dimitriu, 1982: 319-321); *"detaşarea"* (D. Irimia, 1983: 157); "*izolarea*" (I. Iordan, V. Robu, 1978: 667) unui *obiect*; **existenţa unui termen faţă de care se exprimă excepţia** şi care este o *parte de propoziţie – subiect, complement direct, indirect, etc. – şi cu care circumstanţialul de excepţie stabileşte o "referire".*

În legătură cu acest al treilea termen, numit fie "termen de referire", 'termen de referință", "antecedent totalitar negativ de la care se exceptează" (G. Gruiță, 1976: 83), fie trecut între "elementele corelative" (Gh. Constantinescu, 1972: 27-28) cu funcție sintactică autonomă în enunțurile în care apare, în literatura de specialitate există mai multe opinii.

1. Una dintre acestea este cea prin care se susține că existența funcției în discuție ***nu depinde*** de exprimarea ***termenului*** față de care se constituie excepția, deoarece el poate fi "subînțeles", având o existență "latentă" (D. Craşoveanu,1971: 151-157) cf. în exemplul ***N-am venit decât eu.***, se consideră că sevența ***decât eu*** are funcția de **circumstanțialul de excepție,** întrucât termenul față de care se constituie excepția poate fi subînțeles.

2. O altă opinie este cea prin care se susține că existența funcției ***depinde*** de exprimarea termenului față de care se constituie excepția (Ecaterina Teodorescu, 1971: 478) cf. ***N-a venit nimeni decât eu*** şi că, deci, prezența termenului ***nimeni*** în exemplul adus în discuție este *determinantă* pentru actualizarea funcției de circumstanțial de excepție.

3. O altă opinie care s-a exprimat în legătură cu acest al treilea termen implicat este faptul că se consideră că ideea de "excepție" se realizează față de o "parte de propoziție", respectiv față de o ***funcție sintactică,*** care poate fi:

-*subiect:*

"***Nimic** nu e mai urât **decât oraşul** Iaşii pentru un călător străin [...].*"

(C. Negruzzi, *Proză*, 1992:45);

-*nume predicativ:*

"*Fiindcă pentru mama, **afară de mine,** bucuria vieții sale erau **găinile şi puii** pe care îi hrănea [...].*"

(P. Istrati, *Ciulinii Bărăganului*, 1992:32-33);

-*atribut:*

*Era o ființă **de o înțelegere rară, în afară de un defect** pe care puțini i-l cunoşteau.*

-*complement direct:*

*I-a găsit **pe toți, afară de unul** întârziat.*

-*complement indirect:*

*S-a înțeles **cu toți, afară de cineva** care n-a fost de acord.*;

-*circumstanțial temporal:*

*Vino **oricând** afară de joi.*

-*circumstanțial spațial:*

*Vino **oriunde** afară de în parc.*

Pentru început observăm că din acest material exemplificativ (comparat cu cel avut în vedere şi de alți specialişti – *G.A*, 1966, II: 203-206), se poate vedea că *termenul față de care se constituie 'excepția'* are multiple posibilități sintactice de actualizare, care epuizează aproape toate variantele şi care, de

aceea, se transformă dintr-un criteriu distinctiv în unul fără pertinență, respectiv fără relevanță sintactică. Observăm, însă, că *termenul față de care se constituie 'excepția'* vizează din punct de vedere morfologic, realizări ***de tip nominal*** – ***substantive şi substitute ale acestora*** – (cf. exemplele supra.) şi realizări ***de tip verbal – adverbe nehotărâte*** (cf. exemplele *Vino **oricând** afară de joi.; Vino **oriunde** afară de în parc.)*. De aceea considerăm că baza de discuție privind necesitatea acestui termen în context să se facă vizavi de caliatea lui morfologică şi nu de cea sintactică, ideea de 'excepție' nefiind necesar a fi asimilată vreunei funcții sintactice. În altă ordine de idei toate funcțiile sintactice față de care se constituie aşa zisa 'excepție' sînt autosuficiente şi de aceea autonome.

4. S-a emis şi opinia potrivit căreia aceşti termeni ar fi doar ***elemente corelative***, cu funcție sintactică, putând fi actualizate prin pronume nehotărâte (***altul, alta, altceva, vreunul***) (Gh. Constantinescu, 1972: 28), mai ales la nivelul frazei. La nivelul propoziției în calitate de corelativ al circumstanțialului de excepție este considerat adverbul ***mai***, fără funcție sintactică. În legătură cu această ultimă opinie, remarcăm faptul că, aşa cum se poate observa din aceleaşi exemple de mai sus, în calitate de termen față de care se constituie 'excepția', pot apărea şi substantive, ceea ce conduce la lărgirea clasei corelativilor de la adverbe la substantive şi pronume, respectiv conduce la diminuarea specificității şi omogenității

acestei realităţi sintactice. În plus, chiar şi această subclasă morfologică a corelativelor (prezente în exemple ca: *A mers **aşa** / cum a dorit; A plecat **acolo** / unde a vrut; N-a putut face **altfel** / **decât** cum a spus*), ridică la rândul ei câteva probleme de fond:

a). Subordonatele de tipul celor de mai sus pot fi interpretate şi ca apoziţii ale adverbelor corelative:

*A mers **aşa / cum a dorit.** /*

*A mers **aşa /adică cum a dorit./***

fie ca al doilea regent pentru funcţia subordonată.

A mers/ cum a dorit;

aşa/ /cum a dorit.

În această ordine de idei, considerarea termenului faţă de care se constituie excepţia drept un corelativ nu ni se pare convenabilă.

II. În ceea ce ne priveşte, invocând criteriul cantitativ (al frecvenţei) şi calitativ (al clasei morfologice), considerăm că circumstanţialul de excepţie stabileşte un anume tip de legătură cu un **nume** sau un **adverb** şi că **necesitatea exprimării** termenului faţă de care se constituie excepţia şi implicaţiile semantice şi structural-sintactice ale **prezenţei** acestuia în structurile care conţin circumstanţial de excepţie se pot verifica prin acelaşi test al omisiunii, prin validarea căruia se admite că termenii care sînt necesari într-o structura dată nu pot fi omişi şi/sau subînţeleşi.

Acest test este în fapt o operaţie care ar putea fi considerată o *reducere la absurd* şi care este numită de unii lingvişti **metoda abstractizării**, prin care se "elimină termenii care nu sînt necesari" (S. Stati, 1957: 270 n. 5) într-o structură dată. Corolarul afirmaţiei ar fi că termenii sintactici care sînt necesari nu pot fi eliminaţi şi, am adăuga, uneori nici măcar subînţeleşi.

Considerând secvenţa lingvistică ***/în afara lui/*** – potenţial circumstanţial de excepţie, prin prezenţa mărcii specifice - şi încercând o punere în raport cu un singur regent, cel verbal, considerat obligatoriu pentru realizarea funcţiei de circumstanţial de excepţie, de exemplu verbul cu formă negativă cerută obligatoriu de context ***a nu cânta***, obţinem următoarea comunicare nereperată:

****N-a cântat în afara lui.***

Pentru o secvenţă precum: */decât eu/*, de asemenea, potenţial circumstanţial de excepţie, din aceleaşi considerente, se obţine, prin acelaşi procedeu, enunţul ***N-am cântat decât eu***, la care conţinutul denotativ de excepţie, conferit de adverbul – marcă cu valoare restrictivă **decât** nu este dublat şi de conţinutul categorial şi denotativ al "ideii de excepţie", care este absent, deoarece funcţia sintactică a secvenţei ***decât eu***, din enunţul ***N-am cântat decât eu*** este de **subiect** al predicatului **n-am cântat.** Aceste fapte ne îndreptăţesc să considerăm că, la nivelul structurii de suprafaţă, există două realizări izosemantice:

N-am cântat decât eu.

vs.

N-a cântat nimeni decât eu.

dar nu şi izosintactice, echivalente structural şi funcţional, adică omonime sintactice.

Observăm faptul relevant că adverbul **decât,** în poziţie prenominală, care ar trebui, prin conversiune, să devină în ambele structuri, prepoziţie cu regim de acuzativ, totuşi, el nu schimbă forma de nominativ a numelui **eu,** comportându-se, aşa cum remarcă şi unii lingvişti, mai curând ca o conjuncţie, decât ca o prepoziţie (G. Gruiţă, 1976: 86) sau ca un modalizator adverbial restrictiv semantic. Observaţiile sînt valabile şi la nivelul frazei:

Nu rămâne decât să plecăm.,

unde propoziţia ***decât să plecăm*** este subiectivă, în absenţa termenului faţă de care se constituie 'excepţia', dar circumstanţială de excepţie în prezenţa acestuia:

Nu rămâne altceva decât să plecăm.

Interpretând aceste fapte din propriul nostru punct de vedere, rezultă că, fără un al treilea termen **exprimat**, faţă de care să se constituie excepţia, realizarea conţinutului denotativ şi funcţional al "ideii de excepţie" este imposibilă. Totuşi, aşa cum am remarcat deja legătura care se stabileşte între circumstanţialul de excepţie şi acest termen este considerată fie fără relevanţă sintactică, fie ca o simplă "referire" (V. Şerban, 1970: 298, n.1),

afirmaţie ce se cere reconsiderată. Din demonstraţia anterioară se constată că legătura dintre termenul în discuţie şi circumstanţialul de excepţie nu este şi nici nu poate fi doar o “referire”, ea având implicaţii structural-sintactice şi semantice, în sensul că absenţa acestui termen conduce fie la apariţia unui enunţ nereperat în limba română cf. exemplul:

**N-a cântat în afara lui.*

(unde gramatical, construcţia este sau ar trebui să fie corectă şi suficientă întrucât circumstanţialul de excepţie, ca oricare determinare verbală, are nevoie de un singur regent, cel verbal, pentru actualizare); fie face imposibilă actualizarea circumstanţialului de excepţie, (având aceeaşi formă ele sînt, totuşi, alte funcţii sintactice) cf.

N-am venit decât eu – subiect

Nu l-am văzut decât pe el – complement direct etc.

Importanţa acestui termen apare, astfel, *egală cu cea a regentului verbal cu care formează o bază semantico-sintactică.* Legăturile în discuţie fiind egale, trebuie să admitem că faţă de termenul în discuţie se stabileşte **un raport sintactic**, iar pe acest termen de tip nominal sau verbal să-l considerăm drept **un cvasiregent**. Aceste afirmaţii, însă, necesită noi argumente.

Pentru a vedea cum stabileşte circumstanţialul de excepţie acest raport sintactic cu **numele** sau **adverbul** supraordonat, considerăm necesar să invocăm corespondenţa dintre ontic, logic şi lingvistic. Structuri precum:

1). */ N-a cântat nimeni în afara lui /,*

2) */ N-a cântat nimeni decât eu /*

presupun, în ambele situaţii *aglutinarea* sintactică a două structuri primare de adîncime:

1). */ N-a cântat nimeni / + / el a cântat /;*

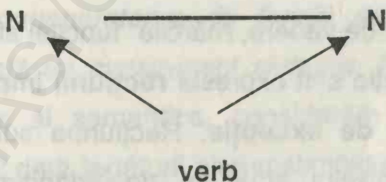
2). */ N-a cântat nimeni / + / eu am cântat /*

cărora li se adaugă o componentă situaţională conotată la nivelul structurii de suprafaţă, **'excepţia'**, dar insesizabilă la nivelul structurii de adâncime. La nivelul structurii de adâncime toate **numele** sînt noţiuni cărora le este atribuită aceeaşi notă în desfăşurare. La nivelul structurii de suprafaţă, *unul din cele două nume* apare subordonat prin relatorii specifici ***în afara, decât, cu excepţia*** etc., marcând **semantic** (denotativ) o 'excepţie'. La nivelul structurii de adâncime, această idee de excepţie nu este sesizabilă, retransformarea indicând un raport de coordonare adversativă între cele două nume:

nimeni dar el;

nimeni dar eu,

schema relaţiilor logice fiind:



nimeni ***dar*** ***eu***

a cânta

Aceasta înseamnă că mărcile ***în afara, decât, cu excepția***, de la nivelul structurii de suprafață, find expresiile lui **dar** de la nivelul structurii de adâncime, nu pot fi impuse de verbul regent, deoarece nici logic, nici sintactic, *verbul nu se poate afla într-un raport adversativ cu un nume*, ci este o *notă în desfăşurare* a ambelor noțiuni actualizate, în plan lingvistic prin "nume" (G. Ivănescu, 1960: 264), iar în plan sintactic, numele - circumstanțial de excepție **nu este o excepție a verbului**, deşi raportul sintactic dintre termenii implicați este următorul:

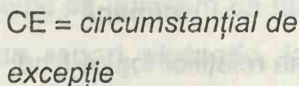
N ——— V

↑ în afara

CE

N = *nume*

V = *verb*



CE = *circumstanțial de excepție*

Din punctul nostru de vedere, mărcile funcției sintactice de circumstanțial de excepție sînt expresia **recțiunii impuse de nume circumstanțialului de excepție.** Recțiunea survine în procesul trecerii de la nivelul structurii de adâncime spre structura de suprafață. Dar, deşi numele îi impune

circumstanţialului de excepţie expresia lingvistică, doar legătura dintre regentul verbal şi circumstanţialul de excepţie este considerată cu importanţă gramaticală şi conduce la algoritmizarea funcţiei. Această interpretare este impusă de faptul că, pentru a admite că doi regenţi de tipuri diferite – **nume** şi **verb** – generează o singură funcţie de tip circumstanţial şi nu două funcţii sintactice cumulate de acelaşi termen, cum se întâmplă în situaţia cumulului de funcţii sintactice, trebuie să admitem că un regent de tip nominal generează o funcţie de tip circumstanţial, ceea ce contravine specializării regenţilor morfologici. Analizând faptele, observăm că în timp ce regentul verbal stabileşte un raport sintactic şi semantic cu circumstanţialul de excepţie, numele impune circumstanţialului de excepţie doar o formă, dar nu şi funcţia sintactică aferentă de atribut, relaţia logică dintre nume nefiind de atribuire, ci de "excepţie". Acest fapt conduce la observaţia că subordonarea circumstanţialului de excepţie la regentul verbal este, în plan sintactic, ***activă şi funcţională***, adică *generatoare de funcţii sintactice*, în timp ce legătura circumstanţialului de excepţie cu numele este ***activă în plan logic, dar pasivă în plan sintactic,*** *adică nongeneratoare de funcţii sintactice. Numele este, în consecinţă un cvasiregent sintactic.* Având implicaţii structural-sintactice şi semantice, considerăm improprie denumirea de ***'referire'*** dată legăturii circumstanţialului de excepţie cu numele şi potrivită interpretarea ei drept *un raport sintactic de*

dependență, şi anume o ***dependență asimptomatică*** (în sensul că nu prezintă toate *simptomele* unei dependenţe generatoare de funcţii sintactice), acelaşi tip de dependență pe care l-am întâlnit şi la circumstanțialele sociativ, opozițional şi cumulativ .

Atunci când cel de-al treilea termen implicat este adverb cf. exemplele

- *Vino **oricând** afară de joi.*;
- *Vino **oriunde** afară de în parc.*

baza semantico-sintactică este alcătuită din părți de vorbire de acelaşi tip, verbal, ceea ce nu ar induce repercusiuni la nivel sintactic, subordonați regenților de tip verbal fiind complemente/circumstanțiale.

La nivelul enunțului-frază, baza semantico-sintactică este asigurată tot de *un nume (-cvasiregent sintactic)* şi *un verb (-regent sintactic)*, aflați în limitele propoziției regente:

- *"Eteriştii **nu făcuseră altă vitejie** decât să-l prindă pe Tudor şi să-l omoare, la miezul nopţii."*

(Gala Galaction, *La Vulturi!*).

- *"Ele au stat acolo tot timpul şi **nimic altceva n-au făcut** decât să stea şi să se tot uite cum se scurg spre horă fetele de seama lor."*

(M. Preda, *Moromeţii*, 1981).

Notăm, în concluzie, că aceste caracteristici de actualizare la nivel sintactic a funcției sintactice în discuție plasează median circumstanțialul de excepție între funcțiile sintactice uni- şi dublu subordonate.

4. 6. CIRCUMSTANȚIALUL DE MOD COMPARATIV

I. *Circumstanțialul de mod comparativ* este o realizare a circumstanțialului de mod (*G.A.*,1966: 180), diferențiindu-se de acesta printr-un conținut denotativ supraadăugat celui de gen proxim: avem o realizare modală comparativă atunci când "determinarea circumstanțialului de mod se face în comparație cu alte obiecte sau acțiuni" (*Idem, ibidem*:184). În legătură cu această realizare sintactică a funcției de circumstanțial, credem că se mai pot face unele observații.

II. Considerând exemplul

Avea ochi jucăuşi ca focul.,

observăm că realizarea conținutului sintactic denotativ comparativ este asigurată, în plan gramatical, prin determinarea ***ca focul***, subordonată regentului de tip verbal, adjectivul ***jucăuşi***. Însă, conținutul denotativ comparativ se realizează *față de alt termen*, şi nu în mod absolut sau "în sine", în exemplul nostru, față de substantivul ***ochi***. Se pune problema dacă acest termen este *necesar* pentru actualizarea funcției de

circumstanţial de mod comparativ şi dacă *necesitatea* presupune **exprimarea** şi/sau **prezenţa lexicală** a acestuia sau poate fi **subînţeles**, deci **neexprimat**. Răspunsul la aceste întrebări îl obţinem experimental, prin demonstraţie.

Încercând o relaţionare a circumstanţialui modal comparativ numai cu regentul verbal, obţinem următoarea construcţie, în exemplul:

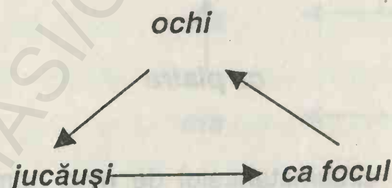
(1) ***Avea ochi jucăuşi ca focul > * Avea jucăuşi ca focul***

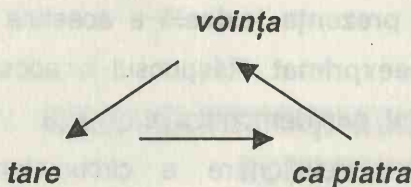
sau, în exemplul:

(2) ***Voinţa lui era mai tare decât piatra > * Era mai tare decât piatra.***

Se poate observa că, în ambele exemple, construcţiile obţinute prin omiterea termenului faţă de care se realizează comparaţia, sînt nereperate (1) sau parţial reperate sau ambigue pentru limba română (2).

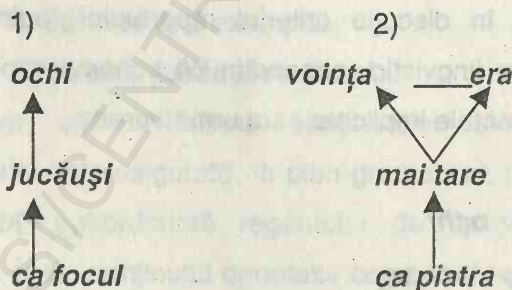
Aducând în discuţie criteriul raporturilor logice între obiectele denotate lingvistic, observăm că schema raporturilor logice dintre elementele implicate este următoarea:





fiecare dintre aceste elemente presupunându-l cu necesitate pe următorul pentru realizarea funcției sintactice de circumstanțial comparativ, întrucât 'comparația' se realizează în baza sferei sau extensiunilor unor noțiuni, prin intermediul unei note. Deci, circumstanțialul comparativ presupune existența **la nivel logic** a unei **structuri ternare.**

În **plan sintactic**, schema raporturilor gramaticale este, însă, următoarea pentru exemplul (1) şi următoarea pentru exemplul (2):



La nivel sintactic, circumstanțialul de mod comparativ stabileşte semantic legături cu fiecare din termenii coocurenți:

(1) *ochi* ⟵ *ca focul*

jucăuşi ⟵ *ca focul*

(2) *voința* ⟵ *ca piatra*

era ⟵ *ca piatra*

mai tare ⟵ *ca piatra*

Aceste raporturi le identificăm şi în alte realizări ale circumstanţialului de mod comparativ cf.

(3) ***El era mai mult vesel decât harnic***, enunţ ce conţine un circumstanţial modal comparativ de inegalitate construit pe următoarele relaţii:

el ⟵ *(mai mult) vesel*

el ⟵ *(decât) harnic*

era ⟵ *mai mult vesel*

era ⟵ *decât harnic*

(4) ***El era tot atât de vesel cât şi de harnic***

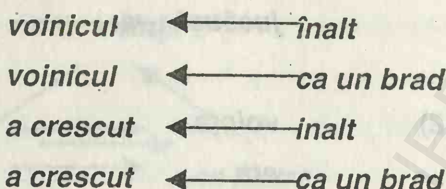
el ⟵ *(tot atât de) vesel*

el ⟵ *(cât şi de) harnic*

era ⟵ *tot atât de vesel*

era ⟵ *cât şi de harnic*

(5) ***Voinicul a crescut înalt ca un brad***



Structura (5) poate fi redusă şi la

Voinicul a crescut ca un brad

unde sînt implicate raporturile sintactice:



Coerența semantică atrage după sine şi coeziunea structurală, întrucât, aşa cum am văzut neexprimarea lexicală a termenului față de care se realizează 'comparația' distruge parțial sau total enunțul sintactic. Compatibilitatea semantică şi sintactică, mai ales pentru tipurile de structuri unde sînt implicate adjective cu categorii gramaticale anaforice, indică cu claritate faptul că aceste raporturi sînt **structurale şi**, deci, **sintactice**, neexprimarea unuia dintre termenii implicați conducând la destructurarea comunicării şi la receptarea ei ca nereperată pentru vorbitorul de limba română.

Pornind de la această observație, considerăm că, şi în legătură cu această funcție sintactică, trebuie să se vorbească de coexistența şi coacțiunea mai multor raporturi sintactice care o generează. Unii lingvişti semnalează, la rândul lor, existența a

două tipuri de dependență trimembră între termenii comparației, dar aceştia sînt văzuți ca funcții sintactice: *între subiect – nume predicativ şi complement comparativ sau între predicat – complement – predicat* (Marcela Manoliu, 1962: 201-211).

Ca şi în situația celorlalte funcții sintactice discutate în acest capitol, considerăm că raporturile sintactice nu se stabilesc între funcții sintactice, întrucât **funcțiile sintactice sînt rezultatul sau produsul raporturilor sintactice,** respectiv raporturile sintactice se stabilesc între părți de vorbire şi au ca rezultat funcții sintactice.

De aceea, vom proceda la o evaluare a termenilor implicați în generarea circumstanțialului de mod comparativ din punctul de vedere al naturii lor morfologice:

T_1 = ***ochi, voința, el, voinicul*** = *substantive* şi *pronume*, adică, cu un termen uzual şi generalizator, "*nume*", *adică părți de vorbire care se comportă sintactic ca regenți de tip nominal.*

T_2 = ***jucăuşi, mai tare, înalt, mai mult vesel, era*** = adjective şi verbe, adică "*verbe*" *sau părți de vorbire care se comportă sintactic verbal*

T_1 şi T_2 sînt *nume* şi *verb* şi, deci, eterogeni din punct de vedere morfologic şi avînd importanță egală în generarea funcției sintactice de circumstanțial de mod comparativ, fiind, de asemenea, perfect comparabili cu regenții cumulului de funcții sintactice. Rezultă din această demonstrație că nici subînțelegerea unuia dintre ei nu este posibilă.

În aceste condiții, se pune o nouă problemă: pot doi termeni coprezenți şi diferiți morfologic,dar cu aceeaşi importanță gramaticală să genereze simultan o singură funcție sintactică unisubordonată şi de tip circumstanțial?

Deşi această întrebare a primit şi un răspuns pozitiv mai mult sau mai puțin direct în literatura de specialitate, (vezi infra), considerăm că această soluție este inacceptabilă. Din punctul nostru de vedere, şi pentru respectarea principiului consecvenței şi exhaustivizății, observăm că, acceptând coimplicarea a doi regenți de tipuri diferite "*nume*" şi "*verb*" în actualizarea funcției sintactice în discuție, pentru realizările pe care le-am avut în vedere, trebuie să acceptăm şi că funcția sintactică de circumstanțial modal comparativ este, de fapt, un **cumul de funcții sintactice.**

Această situație este sesizată şi de alți lingvişti (S.Stati, 1972: 130; C. Dimitriu,1982: 178). C. Dimitriu rediscutând exemple precum:

• "*Ce să fie asta ? Este o gramadă de groşi bătrâni, puşi unii peste alții* ***în chip de păreți.****"* (I. Slavici, după *Gramatica Academiei, II*, 1966:185)

• "*Nicu se ținea* ***ca vrăjit*** *de acest flăcăiandru care abia împlinise 15 ani.*" (Camil Petrescu, *Opere I*, 150, după *Gramatica Academiei II,* 1966:185),

argumentează apartenența lor nu la clasa circumstanțialului modal comparativ, ci la cea a funcțiilor sintactice cu dublă

subordonare simultană la doi regenți de tipuri diferite (pe care lingvistul amintit o consideră un "atribut circumstanțial").

Un alt exemplu precum: *A găsit grâul* ***ca peria*** *de des* este, de asemenea, considerat de către unii lingvişti o funcție sintactică cu dublă subordonare simultană la doi regenți de tipuri diferite, şi cu nuanță modal-comparativă (Gh. Trandafir, 1982: 26), adică ceea ce noi am numit *cumul de funcții sintactice*. Către această soluție ne îndreptățeşte să ne îndreptăm şi faptul că *circumstanțialul de mod comparativ* este o structură ternară sau cuaternară la nivelul structurii de suprafață, provenită din cuplarea a două sau trei structuri primare care răspund pozitiv raționamentului silogistic: dacă un element **a** este egal cu alt element **b** şi elementul **b** la rîndul său este egal cu alt element **c** rezultă că şi **a = c** şi se verifică egalitatea **a = b = c,** fapt prezent la nivelul structurii de adîncime şi pe care îl putem ilustra lingvistic astfel:

a=b ***Voința** lui era **tare*** a=*voința*
b=c ***Voința** poate fi comparată **cu o*** b=*tare*
***piatră** (tare).*
a=c ***Voința** lui era mai tare decât **piatra.*** c=*piatră*

La nivelul frazei, situația se prezintă similar, în actualizarea funcției sintactice de circumstanțial de mod

comparativ propoziţional fiind implicaţi, pentru unele realizări, doi termeni supraordonaţi-regenţi:

- *"Ochii săi albaştri* **ard** *în lăcrimele*
  Cum lucesc în rouă două lăcrimele."

(D. Bolintineanu, *Poezii*, 1963).

Alte realizări, însă, se raportează la întreaga masă semantică a propoziţiei supraordonate regente, astfel încât este dificil să identifici dubla bază semantico-sintactică a comparaţiei care poate fi sublimată lexical prin metaforizare:

- *"Se interesa de prietenii lor comuni,* ***ca şi cum ar fi cerut acelora concurs pentru a regăsi intimitatea."***

(Hortensia Papadat Bengescu, *Concert de muzică de Bach*,1963).

Totuşi nu toate realizările circumstanţialului de mod comparativ sînt dublu dubordonate simultan la doi regenţi de tipuri diferite şi, deci, fals încadrate la această clasă, ceea ce ar însemna că la nivelul sintactic al limbii române această funcţie sintactică nu există, întrucât există şi circumstanţiale comparative modale, unde ipoteza dublei subordonări simultane este neconfirmabilă cf.

"Uşor el trece ***ca pe prag***
Pe marginea ferestrei"

(M. Eminescu, *Opere*, pag. 128 – exemplul după C. Dimitriu, 1982: 282).

Ceea ce deosebeşte realizările sintactice în discuţie este coordonata semantică – **caracteristici intrinseci** vs **caracteristici extrinseci**, coordonată care este relevantă la nivelul structurilor cumulului de funcţii sintactice cu nuanţă modal comparativă.

Generalizând în legătură cu această funcţie sintactică, putem admite că unele din actualizările considerate circumstanţiale de mod comparativ sînt, în fapt, realizări ale cumulului de funcţii sintactice.

4.7. COMPLEMENTUL DE SCHIMB

I. Sesizat relativ recent ca o realitate sintactică *în sine* şi *pentru sine* (I. Diaconescu, 1982: 217-221), respectiv o funcție sintactică marcată formal şi individualizată prin conținut categorial, *complementul de schimb* a fost considerat prin prisma conținutului denotativ ca exprimînd ideea de "schimb" (*Gramatica Academiei, II,* 1966: 161) şi desprins din realizările complementului indirect de către majoritatea lingviştilor. Din dorința de a se obține clase de funcții sintactice cât mai omogene, dorință dublată de aceea de a cunoaşte şi descrie cât mai exact comportamentul sintactic al tuturor funcțiilor sintactice, lingviştii au considerat că nu tot ceea ce era încadrat ca realizare sintactică la complementul indirect corespunde acestei funcții sintactice. Unii lingvişti afirmă chiar că numai realizarea *nume în dativ* este propriu a fi încadrată la complementul indirect, celelalte realizări cu determinanți prepoziționali putând fi redistribuite altor funcții sintactice (Valeria Guțu Romalo, 1973: 173-181). Alți lingvişti, chiar dacă nu o afirmă explicit, reduc inventarul complementului indirect prin abstragerea din clasa

acestuia a acelor actualizări care, atât sub raportul conţinutului funcţional, cât şi al expresiei, cristalizată în conţinutul lor categorial, prezintă particularităţi care, se consideră, le diferenţiază de clasa complementului indirect (I. Diaconescu, 1982: 218). Acest ultim procedeu s-a aplicat şi pentru diferenţierea complementului de schimb ca o funcţie sintactică autonomă. *Complementul de schimb* este definit drept "partea secundară de propoziţie care desemnează obiectul implicat într-o relaţie de schimb" (*Ibidem).* Acelaşi autor subliniază că o condiţie pentru realizarea acestei funcţii sintactice este "prezenţa a doi termeni: cel care este schimbat şi cel cu care se face schimbul, în absenţa unuia, în cele mai multe cazuri, raportul nu se poate realiza." (*Idem).* După cum se observă, definiţia acestei funcţii sintactice distinge un *gen proxim* – ceea ce este general şi actualizat cu o frecvenţă relativ mare, respectiv faptul că sînt implicaţi doi termeni supraordonaţi, gen proxim ilustrabil prin exemplul:

- *"La goană mare, crezi d-ta, că puţini lupi* ***dau cinstea pe ruşine****, lăsându-şi pieile zălog ?"*

(I.Creangă, *Literatura română. Opere şi capodopere*, 1996: 88)

şi o *diferenţă specifică* – ceea ce e particular – faptul că există şi situaţii când implicarea ambilor termeni nu e necesară, diferenţă specifică ilustrabilă prin exemple care conţin verbe ca ***a munci, a***

sluji, a plăti (*Idem*, *ibidem*, 219) şi altele de acelaşi tip semantic, care au în structura lor semantică semul ideii 'obiect intern':

a munci < muncă;

a sluji < slujbă;

a plăti < plată etc. cf.

• ***A muncit** doar <u>**pe mulțumiri**</u>*.

Aşa cum s-a putut constata, în legătură cu termenii implicați în actualizarea acestei funcții sintactice se consideră, în general, că aceştia sînt trei:

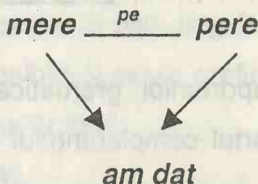
1. *regentul verbal, exprimat prin verbe la moduri personale şi nepersonale*
2. *subordonatul*, care este *substantivul sau substitute ale substantivului în cazurile genitiv şi acuzativ, precedate totdeauna de prepoziții sau locuțiuni prepoziționale* (*ibidem*)
3. *'obiectul' cu care face 'schimbul'* şi care este văzut din punct de vedere al funcției lui sintactice ca subiect, complement direct, indirect, instrumental etc. (*Ibidem*).
4. Pentru situațiile când verbul-regent *implică 'obiectul'*, se consideră că raportul sintactic se stabileşte doar cu predicatul.

Reconsiderând relațiile care se stabilesc la nivel ontic şi logic, într-un exemplu ca

Am dat mere pe pere

observăm că acestea corespund schemei logice

(unde verbul este notă a noțiunilor):



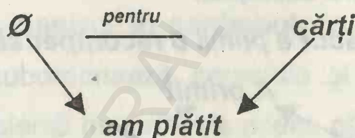
şi că **'schimbul'** se stabileşte **între obiecte, în plan ontic,** *recte* **între noțiuni, în plan logic.**

Pentru situația ilustrată de exemplul

Ți-am plătit pentru cărți,

obiectul cu care se realizează 'schimbul' apare "implicat" la nivelul verbului **a plăti: plată în <u>bani,</u>** etc.), dar exprimarea lui lingvistică apare vorbitorului ca superfluă şi de aceea rămîne neexprimat la nivelul structurii de suprafață.

Schema logică este în această situație:



prin Ø, simbolizând '*obiectul*' (bani etc.) care rămâne implicat la nivelul verbului, el neprimind exprimare lexicală concretă.

Aceste observații ne îndreptățesc să credem că la nivel lingvistic, mărcile complementului de schimb sînt impuse de *obiectul cu care se face schimbul* şi care este în plan logic o **noțiune,** iar în plan lingvistic un ***nume*** sau ***expresia lingvistică propozițională, tip definiție desfăşurată, a unui nume.*** cf:

- ***Pentru efortul** depus, **a primit** <u>un premiu</u>.*

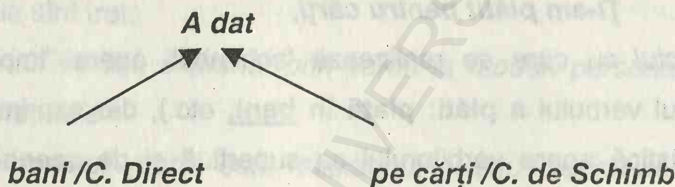
• ***Pentru efortul** depus a **primit** <u>**ceea ce a însemnat o recunoaştere**</u>.*

Schema clasică a raporturilor gramaticale, sintactice, scoate, însă, în evidență raportul complemntului de schimb cu verbul.

Pentru un exemplu ca:

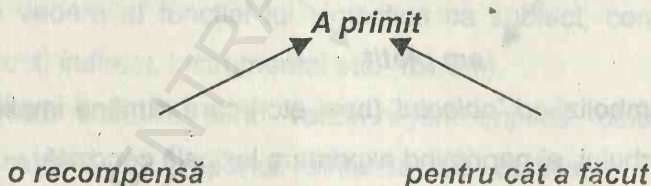
A dat bani pe cărți.

schema admisă este următoarea:



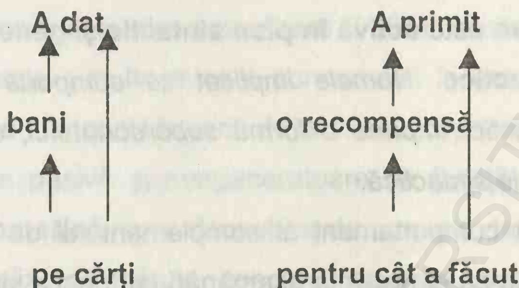
iar la nivelul frazei, pentru exemplul:

Pentru cât a făcut** a primit **o recompensă



După cum se observă, însă, între termenii coimplicați prin conținutul denotativ de *'schimb'*, nu este evidențiat nici un fel de raport sintactic, ambele complemente fiind subordonate individual şi paralel aceluiaşi verb unic regent şi singurul lor punct de tangență. Totuşi, existența într-un enunț a unui

complement de schimb presupune cu necesitate existența *obiectului,* respectiv în plan lingvistic a **numelui** cu care se face *schimbul.* O posibilă figurare grafică a acestor raporturi mult mai aproape de adevăr fiind:



În felul acesta, se evidențiază faptul că funcția sintactică de complement de schimb ***pe cărți/ pe cât a făcut*** apare dublu subordonată: atît *numelui* care îi impune şi mărcile (**pe, pe ce,** dar şi **contra, pentru, în schimbul, în locul** etc.) şi *verbului* căruia i se subordonează semantic şi sintactic prin aceiaşi relatori. O problemă majoră este aceea că numele–supraordonat nu impune complementului de schimb şi o funcție sintactică de tip atributiv, potrivit convenției regenților morfologici, (raportul apozitiv posibil şi el între **nume** şi **nume** nu este nici el prezent datorită neîndeplinirii condiției coreferențialității). Acest fapt nu trebuie să conducă la negarea existenței vreunei legături sintactice între numele implicate, ci la căutarea unei explicații a comportamentului atipic al unor tipuri de legături sintactice.

În ceea ce ne priveşte, explicaţia este că **legătura complementului de schimb** cu **numele – supraordonat** este în planul finalităţii sintactice **pasivă** sau **asimptomatică**, spre deosebire de legătura complementului de schimb cu verbul – supraordonat, care este **activă în plan sintactic** şi **generatoare de funcţii sintactice.** *Numele implicat se comportă ca un cvasiregent sintactic: impune o formă subordonatului, dar nu-i impune şi o funcţie sintactică.*

II. Acest comportament al complementului de schimb permite observaţia că el prezintă asemănări cu funcţia sintactică cu dublu raport simultan cu doi regenţi sau un regent şi un antecedent diferiţi şi care cumulează funcţiile sintactice impuse de aceştia. În sprijinul acestei observaţii vine şi faptul că şi complementul de schimb ca şi cumulul de funcţii sintactice este o structură derivată, provenită din două structuri primare de la nivelul structurii de adâncime,

cf. /***Am dat bani pe cărţi*** / < I / ***Am dat bani*** / + II / ***Am luat cărţi*** /.

Cum transformările se fac cu minimum de pierderi semantice, omiterea verbului **a lua** este suplinită semantic prin mărcile **pe, contra, pentru, în schimb, în locul**, ş.a. Cumulul de funcţii sintactice cunoaşte la rândul său realizări care implică un conţinut denotativ *de schimb* cf: *Nu era frumoasă,* ***în schimb era harnică şi pricepută*** (exemplul după I. Diaconescu, 1982: 219 – considerat, însă, de acesta o realizare a complementului de

schimb). Cele două realizări sînt însă izosemantice, dar nu şi izosintactice.

Generalizând, însă, în legătură cu această realizare, numită complement d eschimb, observăm că evaluarea mecanismului ei de actualizare indică existența unei duble dependențe simultane care concurează la actualizarea funcției sintactice de complement de schimb, dependențe dintre care una este pasivă şi nongeneratoare de funcții sintactice, adică ***asimptomatică,*** spre deosebire de cumulul de funcții sintactice la actualizarea căruia concură raporturi sintactice active şi generatoare de funcții sintactice.

4.8. APOZIŢIA

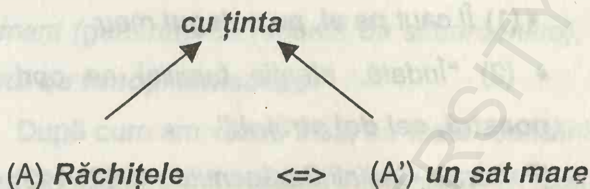
Funcţia sintactică de **apoziţie** a fost încadrată fie în clasa funcţiilor generate de *raportul de subordonare* (Maria Grigorescu, 1954: 118-129; Gh. Bulgăr, 1968: 52; C. Dimitriu, 1982: 324 sqq.), fie o funcţie generată de un raport distinct – *raportul apozitiv* (M. Mitran, 1963: 36-45), fie o *nonfuncţie sintactică,* ci una *semantică* (I. Diaconescu, 1989: 152).

În primele două situaţii, lingviştii adepţi ai teoriilor respective consideră că funcţia este generată de un singur raport sintactic. Alţi lingvişti, deşi vorbesc de un singur raport generator al apoziţiei – raportul apozitiv – pun problema dacă "apoziţia (propoziţia apozitivă) A', intră şi ea, alături de (şi simultan cu) termenul său iniţial, A, în raport sintactic de sub/supraordonare cu unul şi acelaşi termen regent." (V. Hodiş, 1990: 31).

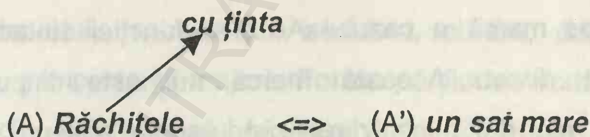
În condiţia în care acest lucru se realizează, înseamnă că apoziţia, termenul antecedent şi termenul sub-/ sau supra - ordonat termenului antecedent sînt coocurenţi doi câte doi, alcătuind o structură sintactică ternară, pe care o regăsim într-un exemplu ca cel de mai jos şi care poate fi figurată grafic astfel:

• *"Moromete plecase cu Tudor Bălosu pe acelaşi drum ca şi întâia oară [...], o luaseră pe şoseaua care ducea spre creierul munţilor, cu ţinta* ***Răchiţele, un sat mare,*** *cunoscut de Tudor Bălosu ca fiind o piaţă bună de desfacere."*

(M. Preda, *Moromeţii,* 1981).



Alţi lingvişti, preocupaţi de aceeaşi chestiune, afirmă că "apoziţia intră în relaţie cu restul propoziţiei numai prin intermediul primului termen." (M. Mitran, 1963: 40), ceea ce răspunde pozitiv unei scheme relaţionale diferite:



Din punctul nostru de vedere, ambele opinii la care ne-am referit conţin implicit ideea că ***la nivelul apoziţiei coexistă şi o altă funcţie*** sintactică, impusă de un termen exterior raportului apozitiv, adică, în alţi termeni, că ***apoziţia poate fi un cumul de funcţii sintactice,*** ipoteză pe care o vom studia în cele ce urmează. Din modul cum abordează această chestiune, lingviştii

care pun problema coexistenţei la nivelul apoziţiei a două funcţii sintactice – funcţia de apoziţie şi o funcţie "echivalentă" (V. Hodiş, 1990: 32) cu cea a antecedentului, *accentul este pus pe prioritatea sintactică a uneia dintre funcţiile coprezente la nivelul apoziţiei.* Aceasta este încă o problemă la care vom face referiri.

Considerând exemplele:

- (1) *Îl caut* ***pe el, pe colegul*** *meu*;
- (2) *"Îndată, atenţia familiei se opri* ***asupra noastră, cei doi străini."***

(P. Istrati, *Ciulinii Bărăganului*, 1992: 143);

- (3) *"Eu sînt* ***Ionel, fratele*** *lui nea Costache."*

(P. Istrati, *Ciulinii Bărăganului*, 1992: 143).,

observăm că secvenţa ***pe colegul*** din primul exemplu este apoziţia antecedentului pronominal ***(pe) el,*** dar, în acelaşi timp, este marcată prin aceleaşi morfeme ca şi antecedentul: prepoziţia ***pe*** marcă a cazului Ac şi a funcţiei sintactice de complement direct. Această marcă nu este impusă de antecedent, raportul apozitiv realizându-se în absenţa acestei mărci, în baza coreferenţialităţii semantice şi consecuţiei contextuale cf: exemplul:

Îl caut ***pe el, colegul*** *meu*

sau exemplul:

(3) *"Eu sînt* ***Ionel, fratele*** *lui nea Costache."* (P. Istrati, *Ciulinii Bărăganului*, 1992: 143).

Acest lucru înseamnă *că secvenţa* ***pe colegul*** *stabileşte un raport sintactic de subordonare şi cu verbul/regent* ***caut;*** secvenţa ***fratele*** stabileşte un raport sintactic de subordonare şi cu verbul ***sînt*** şi că, deci, la nivelul secvenţelor în discuţie *coexistă două funcţii sintactice – funcţia sintactică de apoziţie (generată de raportul apozitiv) şi funcţia de sintactică de complement (generată de raportul de subordonare), adică avem un* ***cumul de funcţii sintactice.***

După cum am văzut, însă, nu toate realizările pe care le cunoaşte apoziţia permit această interpretare cf. exemplul

(2): *"Îndată, atenţia familiei se opri asupra noastră, cei doi străini" (Ibidem),*

datorită deosebirilor de mărci dintre antecedent şi apoziţia sa, la nivelul apoziţiei nu coexistă şi funcţia sintactică a antecedentului. Prezenţa/absenţa aceloraşi mărci, la nivelul apoziţiei şi antecedentului, nu este un accident, ci are, după părerea noastră, o importanţă majoră. **Forma** părţilor de vorbire, obiectul lingvisticii, diferenţiază la nivel sintactic (prin conţinutul categorial) structuri care **par omonime sintactic** (V. Hodiş, 1990: 33), adică *ilustrează una şi / aceeaşi structură sintactic – funcţională* , dar care sînt doar **izosemantice** cf: exemplele

(1) *Îl caut* ***pe el, pe colegul*** *meu.* ***vs.***

(2) *Îl caut* ***pe el, colegul*** *meu.*

Potrivit afirmaţiei noastre de mai sus, în exemplul (1) avem la nivelul termenului–apoziţie pe lângă această funcţie

sintactică şi o altă funcţie sintactică, iar în (2), avem la acelaşi nivel, numai funcţia sintactică de apoziţie.

Admiţând că, la nivelul unor realizări ale apoziţiei, poate coexista şi o altă funcţie sintactică, sîntem de părere că, **teoretic**, raporturile sintactice se realizează astfel: **apoziţia stabileşte în mod direct un raport sintactic cu antecedentul său; cealaltă funcţie sintactică** în mod direct un raport sintactic cu regentul său sau cu predicatul, atunci când cealaltă funcţie sintactică de subiect, cf:

• "***Sosise*** *acasă, în Lancrăm,* ***Alexe H., fiul*** *celui mai de seamă comerciant din sat, proprietarul "boldei" la care ne aprovizionam cu cele trebuincioase"*

(L. Blaga, *Opere 6,* 1979: 67-68).

•"*Le tund, se înfurie el urcând treptele scării din spatele casei, iar femeia îl aprobă cu aerul că astfel, tunzându-le,* ***ele, oile se mai potolesc*** *şi se mai uşurează şi viaţa lor."*

(D. Săraru, *Nişte ţărani,* 1978:145).

Practic, însă, datorită actualizării simultane a două funcţii sintactice la nivelul aceleiaşi părţi de vorbire, ambele raporturi sintactice şi funcţii sintactice se decodează simultan, astfel încât problema prevalării importanţei sintactice a unei funcţii asupra celeilalte se dizolvă.

La nivelul frazei, situaţia se prezintă similar, propoziţia putând cumula funcţiile sintactice de apoziţie şi de circumstanţial de diferite tipuri :

• *"Gândul că s-ar putea să-l apuce toamna fără casă îl neliniştea atât de mult, încât, fără să se mai sfătuiască cu familia, se hotărâ să facă rost de bani* ***numai în singurul fel*** *în care putea să facă atât de repede,* ***şi anume să vândă de îndată jumătate din pogonul lui de pământ."***

(M. Preda, *Moromeţii*, 1981: 230).

de apoziţie şi complement:

• *" Pătru cel Scurt, care luase o ţuică, două mai mult şi care de la o vreme se făcuse mai vorbăreţ, se apucase să înşire* ***cum are el acum grija oilor, cum adică se scoală el, şi mai de noapte,*** *ca să vadă ce fac oile, şi cum are el de gând , când s-o mai încălzi, să le tundă şi se interesa la Simion Popescu dacă are el o foarfecă pentru aşa ceva. "*

(D. Săraru, *Nişte ţărani* , 1978: 139).

şi chiar de apoziţie şi cumul de funcţii sintactice:

• *"Şi răspunzând, Pătru înţelese* ***că tot îl văzuse cineva cum ar fi vrut el să fie văzut, cum tinde oile şi cum are şi el ceva în curtea casei lui şi cum a prins şi el niţel cheag,*** *nu e chiar lipsit, aşa, ca nimeni pe lume ."*

(D. Săraru, *Nişte ţărani* , 1978: 153).

Generalizând, în legătură cu apoziţia, observăm faptul deosebit de important, credem, că **se poate vorbi de *o realizare de tip cumul de funcţii sintactice la nivelul acelor actualizări marcate cu mijloace formale identice cu ale antecedentului.***

V. CONCLUZII

În ceea ce priveşte **concluziile** care se evidenţiază privind problematica abordată în această lucrare, şi anume, *alte funcţii sintactice dublu subordonate susceptibile de interpretarea că sînt dublu subordonate simultan,* ele constau în următoarele observaţii generale:

1. Unele funcţii sintactice considerate unisubordonate permit interpretare că sînt realizări dublu subordonate simultan. Este situaţia circumstanţialelor ***sociativ, opoziţional, cumulativ, de excepţie, de schimb, unele realizări ale circumstanţialului*** **modal comparativ** şi ***unele realizări ale apoziţiei.***

1.1. Aceste funcţii sintactice se diferenţiază, după conţinutul sintactic al raporturilor sintactice care le generează.

a. Circumstanţialele sociativ, opoziţional, cumulativ şi de excepţie, în plan logic se *subordonează unui regent nominal, care le impune şi o formă prin recţiune prepoziţională,* în plan sintactic, însă, *dependenţa faţă de regentul nominal este asimptomatică*, întrucât raportul sintactic cu cvasiregentul nominal nu le impune acestora şi funcţia sintactică aferentă de atribut.

a.1. Unele din funcţiile sintactice în discuţie cunosc şi realizări în care dependenţa e unică sau absolută, la nivelul

propoziţiei sau al frazei, sau când ambii regenţi sînt de tip verbal (adverb + verb).

b. Analiza şi exploatarea asemănărilor şi deosebirilor dintre cumulul de funcţii sintactice, pe de o parte, apoziţia şi circumstanţialul de mod comparativ, pe de altă parte, relevă faptul că unele din realizările considerate situaţii de apoziţie şi/sau de circumstanţial modal comparativ sînt, prin particularităţile de formă şi de conţinut, realizări ale cumulului de funcţii sintactice.

2. Actualizările unora din funcţiile sintactice enumerate, şi anume a *circumstanţialelor sociativ, opoziţional, cumulativ, de excepţie şi a complementul de schimb* conduc la ideea generală că nu există o demarcaţie rigidă între clasele de funcţii sintactice uni- şi dublu subordonate şi că mecanismele complexe ale structurării sintactice cunosc o clasă de funcţii sintactice de tranziţie între realizările unisubordonate şi cele dublu subordonate, asigurate prin funcţiile sintactice enumerate mai sus, la care unul din raporturile sintactice de dependenţă faţă de un cvasiregent de tip nominal, care impune forma subordonatului, dar nu îi impune şi funcţia sintactică aferentă, de atribut. Considerăm că raporturile sintactice în discuţie se comportă ***asimptomatic***, în sensul că cvasiregenţii sînt lipsiti de un element al *conţinutului lor funcţional* – acela de a impune o funcţie sintactică.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ ŞI SELECTIVĂ*

1. Valentina Agrigoroaiei, 1977, *Conceptul de economie lingvistică*, AUI, sect. III, Lingvistica, p. 3-7.

2. Valentina Agrigoroaiei; Paula Gherasim, 1995, *Categories gramaticales et constrastivité* (domaine franco-roumain), Editura "Glasul Bucovinei", Iaşi.

3. Sergiu Al-George, 1976, *Limbă şi gândire în cultura indiană. Introducere în semiologia indiană.*, Editura ştiinţifică şi enciclopedică, Bucureşti.

4. P. Alexandrescu, 1954, *Despre acordul predicatului cu subiectul*, LR, an III, p. 22-27.

5. Mioara Avram, 1956, *Despre corespondenţa dintre propoziţiile subordonate şi părţile de propoziţie*, SG, I, p. 141-163.

6. Mioara Avram, 1957, *Observaţii asupra coordonării*, SG, II, p. 151sqq.

7. Mioara Avram, 1960, *Evoluţia subordonării circumstanţialelor cu elemente conjuncţionale în limba română*, Bucureşti.

8. Mioara Avram, 1961, *În legătură cu discuţia asupra numelui predicativ*, LR, X, nr. 6, p. 339-345.

9. Mioara Avram, 1965, *Probleme ale gramaticii limbii române*, LR, 14, p. 21-29.

---

*Trimiterile bibliografice din corpul lucrării au fost făcute după modelul: prenumele şi numele autorului,urmat de anul apariţiei lucrării şi a paginii şi corespunde părţii subliniate din bibliografie. Scrierile unui autor apărute în acelaşi an le-am distins prin litere mici: a,b,c....

10. Mioara Avram, 1968, *Cu privire la definiţia complementului de agent şi a complementului sociativ*, LR, XVIII, nr. 5, p. 468-471.

11. Mioara Avram, 1986, *Gramatica pentru toţi*, Editura Academiei, Bucureşti.

12. I. Baciu, 1990, *Les subordonées à deux régissantes noncoordonées dans les langues romanes: anomalie ou régularité ?*, RRL, tome XXXV, nr. 4-5-6.

13. N. I. Barbu,1945, *Sintaxa limbii române după metoda istorico-stilistică*, Bucureşti.

14. D. Bejan, 1969, *Observaţii asupra propoziţiei de excepţie*, CL, XIV, nr. 1, p. 9-94.

15. D. Bejan, 1975, *Observaţii asupra funcţiilor sintactice ale cuvintelor relative*, StUBB, Philologia, XX, p. 45-51.

16. D. Bejan, 1978, *Substantive cu dublă funcţie*, CL, XXIII, 1, p. 91-92.

17. G. Beldescu, 1965, *Predicatul*, LR, IV, nr. 2, p. 65 sqq.

18. G. Beldescu, 1957, *Contribuţii la cunoaşterea numelui predicativ*, SRLR, Bucureşti.

19. E. Benveniste, 1966, *"Être" et "avoir" dans leur functions linguistiques* în "Problemes de linguistique generale", [Paris-Mesmil-Ivry], Editions Gallimard.

20. L. P. Bercea, 1972, *Contribuţii la cunoaşterea raportului apozitiv*, LR, XXI, nr. 5, p. 449-454.

21. B. B. Berceanu, 1971, *Sistemul gramatical al limbii române (reconsiderare)*, Bucureşti.

22. P. Bieltz, [1995[, *Logica*, Editura didactică şi pedagogică R.A., Bucureşti.

23. P. Botezatu, 1973, *Semiotică şi negaţie*, Editura "Junimea", Iaşi.

24. R. A. Budagov, 1958, *Etudî po sintaksisu rumînskogo iazîka [Studii de sintaxa limbii române]*, Academia de ştiinţe a URSS, Institutul de lingvistică, Moscova.

25. Gh. Bulgăr, 1962, *Note despre structura frazei*, în vol. *Culegere de studii, Limbă-Literatură-Metodică*, Bucureşti.

26. Gh. Bulgăr, 1968, *Limba română. Sintaxă şi stilistică*, Bucureşti.

27. Elena Carabulea, 1959, *Atributivele circumstanţiale*, SCL, X, nr. 3, p. 343-354.

28. Matilda Caragiu, 1957, *Sintaxa gerunziului românesc*, SG, II, p. 60-89.

29. Maria Carpov, 1978, *Introducere la semiologia literaturii*, Bucureşti.

30. Eugenia Steluţa Cârstea, 1986, *Aspecte semantice ale coordonării (analiză contrastivă româno-engleză)*, Rezumatul tezei de doctorat, Bucureşti.

31. Rita Chiricuţă-Marinovici, 1966, (a), *Cu privire la o nouă grupare a verbelor pe baza anumitor caractere ale conţinutului lor semantic*, CL, an VI, nr. 1, p. 43-46.

32. Rita Chiricuţă-Marinovici, 1966, (b), *Probleme de grupare semantică a verbelor*, CL, XI, nr. 2, p. 229-235.

33. Gh. Chivu, 1978, *Subiect – sujet – suget*, LLR, nr. 2, p.10-14.

34. Gh. Chivu, Mariana Costinescu, I. Gheţie, Alexandra Roman Moraru, Mirela Teodorescu, 1977, *Istoria limbii române literare. Epoca veche (1532-1780)*, Editura Academiei Române, Bucureşti.

35. N. Chomsky, 1969, *Structures syntaxiques*, [traduction en français], Editions du Seuil, Paris.

36. T. Cipariu, 1877, *Gramatec'a limbei române*. Partea a II-a. *Sintetica.*, Bucureşti.

37. T. Cipariu, 1992, *Opere II*, Editura Academiei Române, Bucureşti.

38. Petru M. Cîmpeanu, 1880, *Gramatica românească*, ed. a II-a, Iaşi.

39. Gh. Constantinescu, 1970, *Particularităţi morfologice ale verbului **a trebui***, LL, 24, p.163-174.

40. Gh. Constantinescu, 1972, *Despre elementele corelative ale limbii române*, LL, nr. 2.

41. Gh. Constantinescu-Dobridor, 1980, *Mic dicţionar de terminologie lingvistică*, Bucureşti.

42. Gh. Constantinescu-Dobridor, 1994, *Sintaxa limbii române*, Bucureşti.

43. Eugenia Contraş, 1962, *Observaţii asupra unor construcţii sintactice speciale*, LR 6, an XI, p. 627 sqq.

44. Alexandra Cornilescu, Daniela Urdea, 1987, *Relaţii şi elemente anaforice în limba română: construcţii cu pronumele reflexive **se** şi **sine***, LR, XXXVI, nr. 2, p. 105-123.

45. I. Coteanu, 1960, *În legătură cu «subordonatele explicative»*, LR, IX, nr. 1, p. 27-33.

46. I. Coteanu, 1967, *Comutarea şi substituţia* în vol. *Elemente de lingvistică structurate*, Bucureşti.

47. I. Coteanu, 1978, *Ipoteze pentru o sintaxă a textului*, SCL, XXIV, nr. 2, p.115-124.

48. I. Coteanu, 1990, *Gramatică. Stilistică. Compoziţie*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.

49. I. Coteanu, [s.a.] *Gramatica de bază a limbii române*, Editura Garamond, [s.l.].

50. D. Craşoveanu, 1968, *În jurul categoriei predicatului*, AUT, VI, p. 141-158.

51. D. Craşoveanu, 1969, *Sînt circumstanţiale complementul opoziţional, cumulativ şi de excepţie, precum şi subordonatele corespunzătoare ?*, LR, XVIII, nr. 2, p.147-155.

52. D. Craşoveanu, 1970, *Consideraţii asupra elementului predicativ suplimentar*, AUT, VIII, p. 225-230.

53. D. Craşoveanu, 1971, *Observaţii asupra complementului de excepţie şi a subordonatei corespunzătoare*, LR, XX, nr. 2, p. 151-158.

54. Ovid Densuşianu, 1977, *Limba română în secolul al XVII-lea*, Bucureşti.

55. I. Diaconescu, 1960, *Complementul calităţii*, LR, IX, nr. 2, p.14-18.

56. I. Diaconescu, 1977, *Infinitivul în limba română*, Bucureşti.

57. I. Diaconescu, 1982, *Complementul de schimb şi propoziţia subordonată corespunzătoare*, LR, XXIX, nr. 3, p. 217-221.

58. I. Diaconescu, 1985, *Corelaţia sintactică*, LLR, 3, XIV, p. 7-11.

59. I. Diaconescu, 1988, *Modalităţi de construcţie a frazei (II)*, LLR, nr. 3, XVII, p. 3-6.

60. I. Diaconescu, 1989, *Probleme de sintaxă a limbii române actuale*, Bucureşti.

61. I. Diaconescu, 1992, *Sintaxa limbii române. I. Unităţile sintactice*, (curs litografiat), Bucureşti.

62. I. Diaconescu, 1995, *Sintaxa limbii române*, Editura enciclopedică, Bucureşti.

63. Paula Diaconescu, 1957, *Rolul elementului verbal în componenta predicatului nominal*, SG. II, p. 105-120.

64. *Dictionnaire de linguistique*, (DL),1973, par Jean Dubois et alii, Paris.

65. *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*, (DLSL), 1974, (a) par Jean Dubois et alii, Larousse, Paris.

66. *Dictionnaire de linguistique*, (DL), 1974, (b) par Jean Dubois et d'autres, Librairie Larousse, Paris.

67. *Dictionnaire de linguistique*, (DL), 1974, (c) par Georges Mounin, Paris.

68. *Dictionnaire de linguistique*, (DL), 1994, par Jean Dubois , Paris.

69. *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, (DESL), 1972, par Ducrot Oswald et Todorov Tzvetan, Editions du Seuil, Paris.

70. *Dictionnaire encyclopédique*, (DE),1993, Le petit Larousse, Paris.

71. *Dicționarul limbii române literare contemporane* (DLRLC), 1957, vol. al IV-lea (S-Z), Academia R.P.R., București.

72. Florica Dimitrescu, 1963, *O modalitate de clasificare sintagmatică a verbelor*, SCL, XIV, nr. 1, p. 45-55.

73. C. Dimitriu, 1966, *Observații în legătură cu propoziția apozitivă*, în "Anuar de lingvistică și istorie literară", tom XVII, Iași, p. 156 sqq.

74. C. Dimitriu, 1974, *Observații în legătură cu raporturile sintactice*, AUI, XX, p. 9-22.

75. C. Dimitriu, 1979, *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, Editura "Junimea", Iași.

76. C. Dimitriu, 1982, *Gramatica limbii române explicată. Sintaxa*, Editura "Junimea", Iași.

77. C. Dimitriu, 1992-1993, *Există predicat verbal compus în limba română ?* în "Anuar de lingvistică și istorie literară", tom XXXIII, A, p. 211 sqq.

78. C. Dimitriu, 1994 , *Gramatica limbii române explicată*, *, Editura Virginia, Iași.

79. C. Dimitriu, 1997, (a) *Valențele obligatorii și valențele facultative ale verbelor românești*, în vol. "Limbaje și comunicare", Institutul European, Iași, p. 73-81.

80. C. Dimitriu, 1997, (b), *Verbul copulativ și predicatul nominal –concepte indispensabile în gramatica românească*, în "Revistă de lingvistică și știință literară", nr. 3, p.158-166.

81. Gh. N. Dragomirescu, 1962, *Atributul predicativ în limba română*, LL,VI, nr. 6, p. 99-122.

82. Gh. N. Dragomirescu, 1963, *Îmbinările de cuvinte indivizibile, analizabile şi neanalizabile*, Comunicare ţinută la 12 nov. 1963, în cadrul filialei Bucureşti a Societăţii de ştiinţe istorice şi filologice (secţia de limbi istorice şi fillologice) din R.P.R.

83. Gh. N. Dragomirescu, 1969, *Elemente în propoziţie şi frază cu funcţie gramaticală zero*, LL, 23, p. 117 sqq.

84. Gh. N. Dragomirescu, 1975, *Mică enciclopedie a figurilor de stil*, Bucureşti.

85. Gh. N. Dragomirescu, 1977, *Prolepsa (procatalepsa) şi predicativa suplimentară*, LR, XXVI, nr. 1, p.15-21.

86. Gh. N. Dragomirescu, 1995, *Dicţionarul figurilor de stil*, Editura ştiinţifică Bucureşti.

87. Elena Dragoş, 1995, *Elemente de sintaxă istorică românească*, EDP., Bucureşti.

88. D. D. Draşoveanu, 1958, *Despre natura raportului dintre subiect şi predicat*, CL, III, p. 175-182.

89. D. D. Draşoveanu, 1967, *Despre elementul predicativ suplimentar*, CL, XII, nr.2, p. 235-242.

90. D. D. Draşoveanu, 1968, *Observaţii asupra cuvintelor relaţionale*, CL, XIII, nr. 1, p. 19-32.

91. D. D. Draşoveanu, 1969, *O clasificare a cazurilor cu aplicare în problema posesivelor*, CL, nr. 1, p. 77-83.

92. D. D. Draşoveanu, 1970, *Un acord discutabil*, CL, XV, nr. 2, p. 310.

93. D. D. Draşoveanu, 1971, *O categorie sintactică – unicitatea*, CL, XVI, nr. 2, p. 325-335.

94. D. D. Draşoveanu, 1973, *Sintagma "verb+adjectiv" – o certitudine?*, CL, XVIII, nr. 2, p.268.

95. D. D. Draşoveanu, 1974, *Sensul relaţional şi expresia lui în limba română* (Rezumatul tezei de doctorat), Cluj-Napoca.

96. D. D. Draşoveanu, 1975, *Categoriile gramaticale de relaţie şi de opoziţie ale limbii române*, CL, XX, nr. 1, p. 67-79.

97. D. D. Draşoveanu, 1976, *Sens relaţional şi gramatem – conţinut şi expresie la nivelul gramatical al limbii*, CL, XXI, nr. 2.

98. D. D. Draşoveanu, 1977, (a), *Coordonarea / subordonarea – o diviziune dihotomică*, CL, XXII, nr.1, p. 27-33.

99. D. D. Draşoveanu, 1977, (b), *Relaţia – dimensiunea esenţială a sintagmei*, CL, XXII, nr. 2, p. 155-158.

100. D. D. Draşoveanu, 1979, *Sintaxa participiului şi diateza pasivă – categorii în contradicţie*, CL, XXIV, nr. 1, p. 53-59.

101. D. D. Draşoveanu, 1988, *Propoziţii contrase şi propoziţii abreviate*, (I), CL, XXXIII, nr.1, p. 35-47.

102. D. D. Draşoveanu, 1988, *Propoziţii contrase şi propoziţii abreviate*, (II), CL, XXXIV, nr. 2, p. 123-134.

103. D. D. Draşoveanu, 1990, *Conjunctiv / vs. conjunctiv*, CL, XXXV, nr. 2, p. 133-137.

104. D. D. Draşoveanu, 1991, *Desinenţial şi intonaţional în definirea şi clasificarea predicatului*, CL, XXXVI, nr. 1-2, p. 34-35.

105. D. D. Draşoveanu, 1992, *'Tranzitiv'/'intranzitiv' şi 'direct'/'indirect' - două antinomii contestabile*, CL, XXXVII, nr. 1, p. 53-63.

106. D. D. Draşoveanu, 1997, *Teze şi antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj.

107. N. Drăganu, 1945, *Elemente de sintaxă a limbii române,* Institutul de linguistică română, Bucureşti.

108. J. Dubois, et alii, 1970, *Rhétorique générale*, Collection "Langue et langage ", Librairie Larousse, Paris.

109. A. Dumitriu, 1971, *Logica polivalentă*, Editura enciclopedică română, Bucureşti.

110. P. Dumitraşcu, 1964, *În legătură cu predicatul multiplu şi cel complex,* CL, IX, nr. 1, p. 59-66.

111. Umberto Eco, 1982, *Tratat de semiotică generală*, Eitura didactică şi pedagogică, Bucureşti.

112. Frieda Edelstein, 1966, *Perifraze verbale formate din a fi şi gerunziul verbului de conjugat în limba română*, CL, XI, nr. 2.

113. Frieda Edelstein, 1970, *Sur la proposition circonstancielle d'exception en roumain,* "Bulletin de la Societé Roumaine de linguistique romane" (SRLR), VII, Bucureşti,

114. Frieda, Edelstein, 1972, *Sintaxa gerunziului românesc*, Bucureşti.

115. Dimitrie Eustatievici Braşoveanul, 1969, *Gramatica românească. Prima gramatică a limbii române,* Ediţie, studiu introductiv, glosar de N.A. Ursu, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.

116. I. Evseev, 1971, *Categoria funcţional-semantică a verbelor de relaţie,* AUT, IX, p.43-53.

117. I. Evseev, 1974, *Semantica verbelor*, Bucureşti.

118. C. Frâncu, 1979, *Curs de lingvistică generală (Istoria lingvisticii),* [curs litografiat], Iaşi.

119. C. Frâncu, 1998, *Evoluţia reflecţiilor privind limbajul din antichitate până la Kant,* Iaşi.

120. H. Frisch, 1995, *Relaţiile dintre lingvistica română şi cea europeană. O istorie a lingvisticii româneşti din secolul al XIX-lea. Curente principale în lingvistica secolului al XIX-lea,* Traducere de Marcel Roma, Editura Saeculum, I.O., Bucureşti.

121. Ligia Florea, 1980, *Izolarea termenilor – generator şi neutralizator de opoziţii sintactice,* St.UBB.Philologia, XIV, nr.1, p. 22-34.

122. Maria Gabrea, 1960, *Atributiva circumstanţială*, LR, IX, nr. 4, p. 24-32.

123. Maria Gabrea, 1962, *Probleme de teorie şi analiză gramaticală*, LL, VI, p.133.

124. Maria Gabrea, 1965, *Construcţii incidente (Aspecte morfologico-sintactice şi stilistice)*,LR, XIV, nr. 5, p. 533-544.

125. Paula Gherasim, 1997, *Semiotica modalităţilor,o analiză contrastivă româno-franceză,* Casa Editorială "Demiurg", Iaşi.

126. *Gramatica limbii romåne,* (GA),1954, vol. I, II, Editura Academiei, Bucureşti.

127. *Gramatica limbii române,* (GA), 1966, vol. I, II, Ediţia a II-a, Editura Academiei, Bucureşti.

128. Alexandrina Grădinaru, 1974, *Încercare de delimitare contextuală a verbelor copulative în limba română* în "Probleme de lingvistică generală", III, p. 129-143.

129. Alexandrina Grădinaru, 1993, *Test pour l'établissement de l'inventaire des verbes copulatifes en roumain,* RRL, tome XXXVIII, nr. 1-3, p. 177.

130. Maria Grigorescu, 1954, *Atributul substantival în limba română*, SCL, nr. 1-2, p. 118-129.

131. Maria Grigorescu, 1956, *Atributul circumstanţial*, SG, I.

132. Al. Graur, 1955, *Studii de lingvistică generală*, Bucureşti.

133. Al. Graur, 1956, *Pentru o sintaxă a propozițiilor secundare*, SG, I, p. 120-130.

134. Al. Graur, S. Stati, Lucia Wald, 1971, *Tratat de lingvistică generală*, Bucureşti.

135. G. Gruiță, 1970, *O construcție specializată în funcția sintactică de element predicativ suplimentar*, St.UBB, fasc. 2, p. 127-129.

136. G. Gruiță, 1973, *A propòs de la notion d'accord*, CL, XVIII, nr. 2, p. 281-282.

137. G. Gruiță, 1976, *Despre aşa-zisul circumstanțial de excepție introdus prin "decât" (şi subordonata corespunzătoare)*, CL, XXI, nr. 1, p. 83-89.

138. Valeria Guțu Romalo, 1963, *În problema clasificării verbelor. Încercare de clasificare sintagmatică*, SCL, XIV, nr. 1, p. 29-43.

139. Valeria Guțu Romalo, 1968, *Morfologie structurală a limbii române*, Editura Academiei, Bucureşti.

140. Valeria Guțu Romalo, 1973, (a), *Sintaxa limbii române*, Bucureşti.

141. Valeria Guțu Romalo, 1973, (b), *Note asupra relațiilor sintactice*, SCL, XXIV, nr. 5, p. 551-557.

142. B. P. Hasdeu, 1984, *Cuvente den bătrâni*, tom III, *Istoria limbei române*, Partea I, *Principie de linguistică* (1881). Ediție îngrijită şi note de G. Mihăilă, Editura pedagogică, Bucureşti.

143. Şt. Hazy, 1964, *O parte de propoziție în discuție (numele predicativ circumstanțial)*, CL, IX, nr. 2, p. 233-238.

144. Şt. Hazy, 1971,(a) *Analiza contextuală a predicativităţii (Predicatul compus şi cel condiţional)*, (Rezumatul tezei de doctorat), Bucureşti.

145. Şt. Hazy, 1971, (b) *Gerunziul - predicat "dependent"*, St.UBB, nr. 1, p. 109 sqq.

146. Şt. Hazy, 1974, *Infinitivul – predicat "dependent"*, St.UBB, nr. 1, p. 97-101.

147. Şt. Hazy, 1980, *În problema relaţiei predicative*, CL, XXV, nr. 2, p. 187-191.

148. Şt. Hazy, 1985, *Manifestări ale regimului prepoziţiilor*, CL, 30, nr.2, p.148-151.

149. Şt. Hazy, 1997, *Predicativitatea. Determinare contextuală analitică*, Editura Dacia, Cluj-Napoca.

150. L. Hjelmslev, [1959], *Essais linguistiques*, les editions de Minuit, [Paris].

151. V. Hodiş, 1966, *Echivalenţa semantico-sintactică a termenilor raportului apozitiv* (I), CL, XI, nr. 1, p. 47-61.

152. V. Hodiş, 1967,(a), *Echivalenţa semantico-sintactică a termenilor raportului apozitiv* (II), Cl, XII, nr. 2, p. 271-288.

153. V. Hodiş, 1967, (b), *Elementul predicativ suplimentar. Contribuţii*, (I), LR, XVI, nr. 6, p. 485-489;

154. V. Hodiş, 1969, (a), *Elementul predicativ suplimentar. Contribuţii.*, (II), LR, XVIII, nr. 2, p. 139-145.

155. V. Hodiş, 1969, (b), *Subordonarea multiplă a propoziţiilor relative*, LL, 20, p. 93 - 108.

156. V. Hodiş, 1969, (c), *Aspecte ale multiplei subordonări în frază*, CL, XIV, nr. 2.

157. V. Hodiş, 1973, *Natura sintactică a relaţiei apozitive. Coordonarea şi relaţia apozitivă în opoziţie cu subordonarea*, (I), CL, XVIII, nr. 2, p. 297-312.
158. V. Hodiş, 1976, (a), *Natura sintactică a relaţiei apozitive (II). Diferenţe specifice ale coordonării faţă de apozare*, CL, XXI, nr. 1, p. 91-102.
159. V. Hodiş, 1976, (b), *Dintr-un viitor lexicon de terminologie sintactică: funcţia*, StUBB, XXI, Philologia, p. 32-42.
160. V. Hodiş, 1977, *În legătură cu teoria expansiunii a lui A. Martinet* , (I), CL, XXII, nr. 1, p. 101-108.
161. V. Hodiş, 1979, *În legătură cu teoria expansiunii a lui A. Martinet*, (II), CL, XXIV, nr. 1, p. 83-89.
162. V. Hodiş, 1980, *Structuri suprapuse*, CL, XXV, nr. 2, p.191-199.
163. V. Hodiş, 1990, *Apoziţia şi propoziţia apozitivă*, Editura ştiinţifică, Bucureşti.
164. O. Hořejsi, 1960, *Cazul direct şi sintaxa lui în limba română*, SCL, XI, nr. 3, p.496.
165. Lizeta Iacob, 1958, *Precizări în legătură cu delimitarea subiectului în propoziţie*, LR, VII, nr. 2, p. 46-54.
166. Şt. Iacob, 1958, *Coordonare, subordonare şi logică*, LR, VII, nr. 5, p. 49-56.
167. Şt. Iacob, 1969, *Natura subiectului*, LR, XVIII, nr. 5, p. 509-513.
168. Petru Ioan, 1984, *Indispensabila relaţie dintre gramatică şi logică în stabilirea unităţii minime a analizelor discursului*, AUI, Filozofie, 30, p. 67-68.
169. Petru Ioan, 1995, *Orizonturi logice*, Editura didactică şi pedagogică R.A.,Bucureşti.

170. Al. Indrea, 1961, *Construcţii şi cuvinte incidente*, CL, VI, p. 351-357.

171. Al. Ionaşcu, 1955, *Cu privire la clasificarea cuvintelor în părţi de vorbire*, LR, IV, nr. 2, p. 55-67.

172. R. Ionaşcu, 1914, *Gramaticii români. Tractat istoric despre evoluţia studiului gramaticei limbii române de la 1757 până astăzi*, Iaşi.

173. Liliana Ionescu, 1967, *Generarea construcţiilor cu subiect nedeterminat*, SCL, XVIII, nr. 4, p. 413-435.

174. I. Iordan, 1937, *Gramatica limbii române*, Iaşi.

175. I. Iordan, 1943, *Limba română actuală. O gramatică a "greşelilor"*, Iaşi.

176. I. Iordan, 1956, *Limba română contemporană*, Bucureşti.

177. I. Iordan, Valeria Guţu Romalo, Alexandru Niculescu, 1967, *Structura morfologică a limbii române contemporane*, Bucureşti.

178. I. Iordan, Vl. Robu, 1978, *Limba română contemporană*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti.

179. D. Irimia, 1983, *Structura gramaticală a limbii române. Sintaxa*, Iaşi.

180. D. Irimia, 1986, *Adjective posesive sau pronume personale în genitiv*, în "Collegium", nr.2, Iaşi, p. 131-137.

181. D. Irimia, 1987, *Structura gramaticală a limbii române. Numele şi pronumele. Adverbul*, Editura "Junimea", Iaşi.

182. D. Irimia, 1997, *Gramatica limbii române*, Editura Polirom, Iaşi.

183. Gh. Ivănescu, 1963, *Gramatica şi logica* , (I), AUT, p. 25-267.

184. Gh. Ivănescu, 1964, *Gramatica şi logica*, (II), AUT, p. 193-219.

185. Gh. Ivănescu, 1965, *Nume şi verb*, în "Omagiu lui Rosetti", Editura Academiei, Bucureşti, p. 421-426.

186. Gh. Ivănescu, 1981, *Producerea vorbirii*, AUI, Supliment la tomul XXVII, vol. 2, seriile e, f, p. 3-8.

187. Gh. Ivănescu, 1989, *Studii de istoria limbii române literare*, Ediţie îngrijită şi prefaţată de Al. Andriescu, Editura Junimea, Iaşi.

188. Emese Kiş, Anghel Ioana, Comşulea Elena, 1970, *Izomorfismul aderenţelor la elementul regent în fonetica, morfologia şi sintaxa limbii române*, "Actele celui de-al XII-lea Congres Internaţional de lingvistică şi filologie românească", Bucureşti, p. 150 sqq.

189. John Lyons, 1995, *Introducere în lingvistica teoretică*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.

190. Maria Magyarodi, 1970, *Analiza sintagmatică aplicată la studiul predicatului*, LL, 25, p. 97-103.

191. M. Manoilescu, 1957, *Despre funcţiile numelui predicativ*, LR, VI, nr. 5, p. 33-42.

192. Maria Manoliu, 1965, *Inovaţii în structura distribuţională a grupului nominal romanic*, SCL, XVI, nr. 1, p. 12-130.

193. Maria Manoliu, 1993, *Gramatica pragmasemantică şi discurs*, Bucureşti.

194. Marcela Manoliu, 1962, *Asupra categoriei comparaţiei din limba română*, SCL, XIII, nr. 2, p. 201-211.

195. Fl. Marcu, Constant Maneca, 1986, *Dicţionar de neologisme*, Editura Academiei, Bucureşti.

196. S. Marcus, Ed.Nicolau, S. Stati, 1966, *Introducere în lingvistica matematică*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.

197. André Martinet, 1970, *Elemente de lingvistică generală*, Editura Ştiinţifică, Bucureşti.

198. Virgil Matei, 1996, *Gramatica limbii latine*, ed. a II-a, Editura Scripta, Bucureşti.

199. I. C. Massim, 1867, *Elemente de gramatică română*, A noua ediţiune corectată şi adausă, Bucureşti.

200. N. Măcărescu, 1853, *Gramatica românească*, Iaşi.

201. Samuil Micu, Gh. Şincai, 1880, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae*, Studiu introductiv, traducerea textelor şi note de Mircea Zdrenghea, Editura "Dacia", Cluj – Napoca.

202. Mihaela Mîinea, 1969, *Un tip special de determinare verbală*, LR, XVIII, nr. 6, p. 527-536.

203. C. Milaş, 1970, *Despre natura compunerii cu "şi"*, CL, XV, nr. 1, p. 125-129.

204. M. Mitran, 1962, *Note despre coordonare*, LR, XI, nr. 5, p. 507-514.

205. M. Mitran, 1963, *Despre apoziţie şi raportul apoziţiei*, LR, XII, nr. 1, p. 36-45.

206. G. J. Munteanu, 1861, *Gramatica română pentru clasele gimnaziale inferiori. Partea sintactică*, Braşov.

207. I. Muţiu, 1968, *Probleme privitoare la raportul de coordonare în limba română*, AUT, VI, p. 159-166.

208. G. Nedioglu, 1955, *Independenţa subiectului*, LR, IV, nr. 2, p. 13-33.

209. Elena Neagoe, 1969, *Observaţii asupra definiţiei verbului copulativ*, CL, XIV, nr. 1, p. 95-97.

210. G. G. Neamțu, 1971, *Despre auxiliare. Cu privire specială la "a fi"*, CL, XVI, nr.2, p. 355-363.

211. G. G. Neamțu, 1972, *Termeni regenți pentru determinanții (complementul) predicatului nominal*, CL, XVII, nr. 1, p. 58 sqq.

212. G. G. Neamțu, 1978, *Note pe marginea conceptului de proces*, St. UBB, Philologia, fasc 1, p. 42-45.

213. G. G. Neamțu, 1979, *În problema «predicatului nominal»*, LR, XXVIII, nr. 5, p. 487-491.

214. G. G. Neamțu, 1980, (a), *Despre conținutul lexical-semantic al verbului a fi*, St.UBB, Philologia, fasc 1, p. 11-16.

215. G. G. Neamțu, 1980, (b), *Trei probleme de morfosintaxă a expresiilor fixe cu "a fi"*, St.UBB, Philologia, fasc. 2, p. 51-57.

216. G. G. Neamțu, 1982, *Un nominativ prodatival*, CL, XXVII, nr. 1, p.55-60.

217. G. G. Neamțu, 1986, *Predicatul în limba română*, Bucureşti.

218. D. Nica, 1988, *Teoria părților de vorbire. Aplicații la adverb*, Editura Junimea, Iaşi.

219. Silvia Niță, 1958, (a), *Predicatul circumstanțial*, LR, VII, nr. 4, p. 93-98.

220. Silvia Niță, 1958, (b), *Le «doplnok» et son correspondant en roumain*, LR, I, p. 63-69.

221. Rodica Ocheşeanu, - L. Vasiliu, 1954, *Despre valoarea verbală şi adjectivală a participiului*, LR, 6, p. 16-21.

222. Gabriela Pană Dindelegan, 1969, *Concepte de bază ale gramaticii transformaționale*, LR, XVIII, nr. 5.

223. Gabriela Pană Dindelegan, 1970, *Grupul verbal în sintaxa transformațională a limbii române* (Rezumatul tezei de doctorat), București.

224. Gabriela Pană Dindelegan, 1972, *Reflecții pe marginea teoriei cazurilor a lui Charles J. Fillmore*, SCL, nr. 1, XXII.

225. Gabriela Pană Dindelegan, 1974, *Sintaxa transformațională a grupului verbal în limba română*, București.

226. Gabriela Pană Dindelegan, 1978, *Determinant obligatoriu vs. determinant facultativ, o paralelă sintatctică între verb și substantiv*, SCL, XXIX, nr. 5, p. 593-596.

227. Gabriela Pană Dindelegan, 1991, *Locuțiuni sau grupuri sintactice libere (analizabile)*, LL, nr. 1, p. 5-8.

228. Gabriela Pană Dindelegan, 1994, *Teorie și analiză gramaticală*, ediția a II-a, București.

229. Al. Philippide, 1984, *Opere alese. Teoria limbii*, editată de G. Ivănescu și Carmen Gabriela Pamfil, cu un studiu introductiv și comentariu de G. Ivănescu, Editura Acedemiei, București.

230. Heinrich F. Plett, 1983, *Știința textului și analiza de text. Semiotică, lingvistică, retorică*, Editura Univers, București.

231. Liana Pogorilovschi, 1987, *L'elemento predicativo supplementare: tratte semantici del verba reggente in romeno e italiano*, RRL, 32, nr. 4, p. 395-399.

232. Oana Popârda, 1981, *Subordonatele concesive*, AUI, Supliment la tomul XXVII, sect. III, e, f, Științe filologice, p. 128 sqq.

233. Sextil Pușcariu, 1940, *Limba română*, I, București.

234. Ion Heliade Rădulescu, 1828, Sibii, *Gramatica românească*, ediţie şi studiu de Valeria Guţu Romalo, Bucureşti, [s.a.].

235. Ion Heliade Rădulescu, 1980, *Gramatica românească*, Bucureşti.

236. Maria Rădulescu, 1957, *Numele predicativ circumstanţial*, SG, II, p. 121-129.

237. Maria Rădulescu, 1958, *Tot despre numele predicativ circumstanţial*, LR, VII, nr. 6, p. 76-80.

238. Maria Rădulescu, 1960, *Forme verbale perifrastice "a fi + gerunziu" în textele româneşti traduse din secolul al XVI-lea* , SCL, «Omagiu lui Al. Graur» *cu prilejul împlinirii a 60 de ani), 3, XI, p. 697 sqq.

239. Marina Rădulescu, 1980, *Relaţia sintactică dintre subiect şi predicat*, LR, XXIX, p.12-26.

240. Sanda Reinheimer, 1956, *Schiţă de descriere structurală a verbelor de mişcare*, SCL, XVI, nr. 4, p.519-599

241. I. Rizescu, 1960, *Notă asupra subordonatelor explicative*, LR, IX, nr. 1, p. 21-26.

242. Silvia Rogobete, 1969, *Observaţii asupra raportului apozitiv*, LR, XVIII, nr. 5, p. 443 sqq.

243. Al. Rosetti, J. Byck, 1945, *Gramatica limbii române*, Editura Universul, ediţia a II-a, [Bucureşti].

244. C. Săteanu, 1961, *Sintagma, cea mai mică unitate relaţională*, CL, V, nr. 2, p. 354-378.

245. C. Săteanu, 1966, (a), *Predicatul compus*, CL, XI, nr. 2, p. 243-252.

246. C. Săteanu, 1966, (b), *Coordonarea explicativă*, LL, XI, p. 375-385.

247. Gh. Săulescu, 1833, *Gramatica românească sau observaţii gramaticeşti asupra limbei româneşti pentru şcoalele normale şi gimnaziale*, Iaşi.

248. P. Schveiger, 1967, *Însemnări cu privire la regimul verbal*, CL, XII, nr. 1, p. 97-103.

249. Luiza Seche, 1958, *Substantive sau adverbe ?*, LR, nr. 6, an VII

250. Mihaela Secrieru, 1995, *Element predicativ suplimentar, nume predicativ sau cumul de funcţii sintactice?*, Analele Universităţii "Ştefan cel Mare", Suceava, IV, p. 112-118.

251. Mihaela Secrieru, 1995-1996, *Este sociativul o funcţie simplu sau dublu subordonată ?*, AUI, secţ. III, e, Lingvistică, tom XLI-XLII, I, nr. 6, p. 25-29.

252. Mihaela Secrieru, 1996, *Există conversiune sintactică în limba română?*, Comunicare susţinută în cadrul lucrărilor "Sesiunii ştiinţifice anuale a Universităţii din Oradea", 31 mai – 2iunie.

253. Mihaela Secrieru, 1997, *Consideraţii asupra numelui predicativ*, "Revistă de lingvistică şi ştiinţă literară", nr. 1 (169), p. 67-77, Chişinău.

254. Mihaela Secrieru, 1995-1996, *Este circumstanţialul de excepţie o funcţie simplu sau dublu subordonată?*, Centrul de multiplicare al Universităţii "Dunărea de Jos" Galaţi

255. Camelia Stan, 1986, *Asupra structurii de adâncime a unor sintagme cu verbe "reflexive"*, SCL, nr. 6, 37, p. 487-492.

256. S. Stati, 1955, *Elipsa*, LR, nr. 2, p. 68-74.

257. S. Stati, 1957, (a) *Elementul regent în relaţia de subordonare*, SCL, VIII, nr. 3, p. 270.

258. S. Stati, 1957, (b), *Sintagma şi sistemul sintactic al limbii* , SCL, tom VIII, nr. 4, p. 431-453.

259. S. Stati, 1957, (c), *Dependenţa semantică a propoziţiilor şi rolul lor sintactic*, SG. II, p. 141-149.

260. S. Stati, 1958, (a), *Valorile participiului*, LR, 5, VII, p. 27-39.

261. S. Stati, 1958, (b), *Problema diatezelor*, LR, 2, VII, p. 39-46.

262. S. Stati, 1962, *Redundanţa*, ,LR, XI, nr. 3, p. 231-241.

263. S. Stati, 1963, *Contextele gramaticale în analiza structurală*, LR, XII, 3, p. 232-242.

264. S. Stati, 1967, (a), *Noţiunea de funcţie în gramatică*, LL, XIV, p. 127-134.

265. S. Stati, 1967, (b), *Teorie şi metodă în sintaxă*, Bucureşti.

266. S. Stati, 1968, (a), *Categoria sintactică a determinanţilor obligatorii*, LL, XVIII, p. 183-190.

267. S. Stati, 1968, (b), *Dependance "simple" et "complexe" dans la structure de l' enonce*, RRL, tome XIII.

268. S. Stati, 1970, (a), *Trois types de signification syntaxique*, "Actes du X^{eme} Congres International des linguistes", Bucarest, 28 août – sept. 1967.

269. S. Stati, 1970, (b), *Gramaticile raţionale şi lingvistica actuală*, SCL, 5, XXI.

270. S. Stati, 1972, *Elemente de analiză sintactică*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti.

271. Daniela Stoianova, 1993, *Observaţii cu privire la opoziţia nominală în limbile română şi bulgară*, SCL, XLIV, e, p.103 sqq.

272. Studii de gramatică, 1956 – I; 1957 – II; 1961-III.

273. Al. Surdu, 1971, *Logică clasică şi logică matematică*, Bucureşti.

274. Al. Surdu, [s.a.], *Trei sensuri ale formei logice "noţiune" în interpretarea logică clasică*, în "Probleme de logică", vol. III, Editura Academiei, Bucureşti.

275. Gh. I. Şerban, 1995, *Culegere de texte latine,*Editura Porto-Franco, Galaţi.

276. V. Şerban, 1970, *Sintaxa limbii române*, Bucureşti.

277. V. Şerban, 1974, *Teoria şi topica propoziţiei în româna contemporană,* Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti.

278. Andra Şerbănescu, 1986, *Construcţii scindate*, LR, an XXXV, nr. 1, p. 3-11.

279. Flora Şuteu, 1957, *Însemnări pe marginea anumitor construcţii gerunziale*, LR, VI, nr. 5, p. 15-22.

280. R. Tempea, 1797, *Gramatica românească alcătuită de ...*, Tipografia lui Petru Bart, Sibii.

281. Ecaterina Teodorescu, 1971, *Pe marginea raportului de excepţie*, LR, XV, nr. 5, p. 473-478.

282. Ecaterina Teodorescu, 1974, (a), *Sintaxa limbii române* (curs litografiat), Iaşi.

283. Ecaterina Teodorescu, 1974 ,(b), *Raportul apozitiv şi cel predicativ*, AUI, XX, p. 5-8.

284. Ecaterina Teodorescu, 1979, (a), *În problema structurii părţilor de propoziţie cu privire specială la predicatul nominal*, LR, XXVIII, nr. 2, p. 123-127.

285. Ecaterina Teodorescu, 1979, (b), *Sînt propoziţiile subordonate propoziţii autentice ?*, LR, 3, XXVIII.

286. Ecaterina Teodorescu,1985, *Predicaţie, predicativitate*, LR, 34, nr. 5, p. 435-440.

287. L. Tesniere, 1966, *Éléments de syntaxe structurale*, II-eme ed., Paris.

288. H. Tiktin, 1893, (Ediţia I); 1895 (ediţia a II-a); 1945 (ediţia a III-a), *Gramatica română pentru învăţământul secundar. Teorie şi practică.*, vol. I, *Etimologia.* vol. II, *Sintaxa.*, Bucureşti.

289. Gh. Trandafir, 1968, *Contribuţii la definirea complementului circumstanţial sociativ,* LR, XVIII, nr. 2, p. 175-177.

290. Gh. Trandafir, 1974, *Relaţiile sintactice în cadrul frazei*, LR, XXII, nr. 5, p. 385-391.

291. Gh. Trandafir, 1977, *Cu privire la complementul circumstanţial sociativ, atributul sociativ, propoziţia circumstanţială sociativă şi propoziţia atributivă sociativă,* AUC, V, p. 27-34.

292. Gh. Trandafir, 1982, *Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale,* Craiova.

293. Gh. Trandafir, 1985, (a), *Observaţii cu privire la interpretări recente ale funcţiilor şi relaţiilor de subordonare intrapropoziţionale,* (I), LR, XXXIV, nr. 1, p. 1-16.

294. Gh. Trandafir, 1985, (b), *Observaţii cu privire la interpretări recente ale funcţiilor şi relaţiilor de subordonare intrapropoziţionale,* (II), LR, XXXIV, nr. 2, p. 98-108.

295. Gh. Trandafir, 1988, (a), *Cazuri particulare ale relaţiei sintactice dintre subiect şi predicat, dintre subiectivă şi regenta ei* (II) , LR, XXXVII, nr. 1, p. 11-19.

296. Gh. Trandafir, 1988, (b), *Despre "legătura relativă"*, LR, an XXXVII, nr. 2, p.103-107.

297. Gh. Trandafir, 1989, *Observaţii asupra clasificării relaţiilor sintactice,* LR, 38, nr. 1, p. 3-10.

298. Al. Tudorică, 1969, *Un aspect al clasificării sintagmatice a verbelor*, LR, XVIII, nr. 4, p. 327-332.

299. Olga Tunsoiu, 1967, *Verbele copulative la mod nepersonal. Note sintactice,* AUB, 16, p.149-165.

300. Mariana Tuţescu, 1979, *Précis de semantique française,* Deuxième édition revue et augmentée, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti.

301. Carmen Vlad, 1970, *Categoria gramaticală a persoanei la substantiv*, SCL,XXI, nr. 3, p. 275-283.

302. E. Vasiliu, 1960, *Metode de analiză în lingvistica modernă*, LR, IX, nr. 6, p. 25 sqq.

303. E. Vasiliu - Sanda Golopenţia-Eretescu, 1969, *Sintaxa transformaţională a limbii române*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti.

304. Laura Vasiliu, 1956, *Observaţii asupra vocativului în limba română*, SG. I, p.7 sqq.

305. Laura Vasiliu, 1965, *Generarea determinanţilor nominali prepoziţionali*, SCL, an XVI, nr. 1, p.117-121.

306. Laura Vasiliu, 1970, *«Double subordination syintaxique» et «ellipse»*, RRL, XV, 5, p. 519-528.

307. A. Vraciu, 1978, *Unele probleme teoretice ale sintaxei*, AUI, XXIV, p.5-12.

308. A. Vraciu, 1980, *Lingvistica generală şi comparată*, Editura didactică şi pedagogică, Bucureşti.

309. P. Zugun, 1978, *Părțile de propoziție*, CL, XXIII, nr. 1, p.103-111.

310. P. Zugun, 1983, *Cuvântul. Studiu gramatical*, Editura științifică și enciclopedică, București.

311. P. Zugun, 1997, *Propoziții și părți de propoziție* în vol. *Limbaje și comunicare*, vol. II, Institutul European, Iași.

312. H. Wald, 1961, *Propoziția și judecata*, LR, X, nr. 6.

IZVOARE LITERARE

1. V. Alecsandri, *Poezii*, 1987, Editura Eminescu, Bucureşti.
2. *Alexandria.Esopia*, 1960, ESPLA, Bucureşti.
3. Gr. Alexandrescu, 1997, *Poezii. Proză*, Editura Minerva, Bucureşti.
4. D. Anghel, [1957], *Poezii şi proză*, Editura de stat pentru literatură şi artă, [Bucureşti].
5. P. Anghel, 1988, *Dealul viilor*, Editura "Cartea românească", Bucureşti.
6. T. Arghezi, 1980, *Versuri* I, Editura "Cartea românească", Bucureşti.
7. T. Arghezi, 1985, *Versuri* II, Editura "Cartea românească", Bucureşti.
8. T. Arghezi, 1979, *Pamflete*, Editura Minerva, Bucureşti.
9. G. Bacovia, 1980, *Poezii*, Editura Minerva, Bucureşti.
10. BB = Monumenta linguae dacoromanorum, *Biblia, 1688, I-Genesis*, 1988, Universitatea "Al.".Cuza"-Iaşi – "Albert Ludwig Universitat"- Freiburg.
11. L. Blaga, 1979, *Opere 6*, Editura Minerva Bucureşti.
12. L. Blaga, 1980, *Luntrea lui Caron*, Editura "Humanitas", Bucureşti.
13. L. Blaga 1995, *Opera poetică*, Editura "Humanitas", Bucureşti.
14. D. Bolintineanu, 1963, *Poezii*, Editura Tineretului, Bucureşti.
15. R. Boureanu, 1986, *Frumosul principe Cercel*, ediţia a doua, Editura Eminescu, Bucureşti.
16. N. Bălcescu, [1965], *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*, I, Editura Tineretului, Bucureşti.
17. N. Bălcescu, 1953, *Opere II*, Editura Academiei Române, [Bucureşti].
18. Şt. Bănulescu, 1985, *Iarna bărbaţilor*, Editura Eminescu, Bucureşti.
19. I.L. Caragiale, 1930, *Opere I*, Editura Cultura naţională, Bucureşti.
20. Mateiu Caragiale, [1968], *Craii de Curtea-Veche*, Editura tineretului, [Bucureşti]
21. C. Chiriţă, 1979, *Livada*, Editura "Cartea românească", [Bucureşti].

22. CP= *Cărţile populare în literatura românească*, I,II, 1963, ediţie îngrijită de Ioan C. Chiţimia şi Dan Simionescu, Editura pentru literatură, Bucureşti.
23. Al. Cazaban, 1973, *Chipuri şi suflete*, Editura Minerva , Bucureşti.
24. G. Călinescu, 1973, *Universul poeziei*, Editura Minerva, Bucureşti.
25. G. Călinescu, 1986, *Bietul Ioanide*, Editura "Cartea românească", Bucureşti.
26. I. Creangă, 1967, *Opere*, Editura pentru literatură şi artă, Bucureşti.
27. *I. Creangă*, 1996, Literatura română.Opere şi capodopere, Editura Gama. Iaşi.
28. I. Creangă, 1987, *Poveşti, amintiri, povestiri*, Editura Eminescu, Bucureşti.
29. Şt. Aug. Doinaş, 1979, *Hesperia*, Editura "Cartea românească", Bucureşti.
30. M. Eliade, 1986, *Maytrei. Nuntă în cer*, Editura Minerva, Bucureşti.
31. M. Eminescu, 1990, *Publicistică*, Cartea moldovenească, Chişinău.
32. M. Eminescu, 1991, *Poezii*, Editura Facla, Timişoara.
33. L. Fulga, 1977, *Fascinaţia*, Editura Eminescu, Bucureşti.
34. G. Galaction 1962, *La Vulturi!*, Editura Tineretului, Bucureşti.
35. P. Istrati, 1992, *Ciulinii Bărăganului*, Editura Minerva, Bucureşti.
36. Al. Ivasiuc, 1967, *Vestibul*, Editura pentru literatură, Bucureşti.
37. W. Kempff, 1987,*Această notă gravă...*, Editura muzicală, Bucureşti.
38. I. Lăncrăjan, 1986, *Toamnă fierbinte*, Editura militară, Bucureşti.
39. Al. Macedonski, 1960, *Poezie şi proză*, Editura Tineretului, Bucureşti.
40. N. Manolescu, 1981, *Mihai Eminescu – Universul poeziei. O schiţă monografică* în vol. *Sinteze de literatura română*, Editura Didactică şi Pedagogică.
41. Gib I. Mihăescu, 1985, *Donna Alba*, Editura Eminescu, Bucureşti.
42. C. Negruzzi, 1992, *Proză*, Editura de Vest, Timişoara.
43. C. Noica, 1992, *Introducere la miracolul eminescian*, Editura Humanitas, Bucureşti.
44. I. Oprişan, 1990, *Romanul vieţii lui Bogdan Petriceicu Hasdeu*, Editura Minerva, Bucureşti.

45. Hortensia Papadat Bengescu, 1963, *Concert de muzică de Bach*, Editura pentru literatură, Bucureşti.
46. Perpesscius, 1979, *Opere 9. Menţiuni critice*, Editura Minerva, Bucureşti.
47. Camil Petrescu, 1979, *Opere II [Un om...]*,Bucureşti.
48. A. Pleşu, 1988, *Minima moralia*, Editura "Cartea românească", Bucureşti.
49. Aug. Z. N. Pop, 1978, *Pe urmele lui Eminescu*, Editura Sport-Turism, Bucureşti.
50. T. Popovici, 1979, *Străinul*, ed. a V-a, Editura Eminescu, Bucureşti.
51. PRL=*Pravila ritorului Lucaci*, 1971, text stabilit, studiu introductiv şi indice de I.Rizescu, Bucureşti.
52. M. Preda, 1966, *Întâlnirea din pământuri*, Editura pentru literatură, [Bucureşti].
53. M. Preda, 1979, *Viaţa ca o pradă*, ediţia a II-a, Editura "Cartea românească", [Bucureşti].
54. M. Preda, 1981, *Moromeţii*, I, ediţia a VI-a, Editura "Cartea românească", Bucureşti.
55. M. Preda, 1987, *Delirul*, ediţia a III-a, Editura "Cartea românească", [Bucureşti].
56. *Proverbe şi cugetări armeneşti*, [1979], Editura "Albatros", [Bucureşti].
57. L. Rebreanu, 1981, *Răscoala*, Editura Eminescu, Bucureşti.
58. M. Sadoveanu, 1996, *Baltagul*, Bucureşti.
59. M. Sadoveanu, [1954-1960], *Opere 9*,*Editura de stat...*, Bucureşti.
60. I. Slavici, [1967], *Moara cu noroc*, Editura Tineretului, [Bucureşti].
61. I. Slavici, 1976, *Mara*, Editura Minerva, Bucureşti.
62. N. Stănescu, 1975, *Starea poeziei*, Editura Minerva, Bucureşti.
63. D. Săraru, 1986, *Dragostea şi revoluţia*, Editura Eminescu, Bucureşti.
64. D. Săraru, 1978, *Nişte ţărani*, ediţia a III-a, Editura Eminescu, Bucureşti.
65. P. Ţuţea, 1992, *Între Dumnezeu şi neamul meu*, Editura Anastasia, Bucureşti.
66. T. Vianu, 1991, *Arta prozatorilor români*, Editura Hyperion,Chişinău.
67. Al. Vlahuţă, 1961, *România pitorească*, Bucureşti.

68. M. Vornicu, 1981, *I. L. Caragiale – Realismul şi clasicismul poetului comic* în vol. *Sinteze de literatura română*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti.
69. G. M. Zamfirescu, [1957], *Teatru*, Editura de Stat pentru literatură şi artă, Bucureşti.

SIGLE PERIODICE

AUB	-	Analele Universităţii Bucureşti
AUI	-	Analele Universităţii "A. I. Cuza" Iaşi
AUC	-	Analele Universităţii Cluj
AUT	-	Analele Universităţii Timişoara
CL	-	Cercetări de lingvistică Cluj-Napoca
LL	-	Limbă şi literatură, Bucureşti
LR	-	Limba română, Bucureşti
SCL	-	Studii şi cercetări lingvistice, Bucureşti
SG		Studii de gramatică, I – III, Bucureşti, 1956-1961
St. UBB		Studia Universitas "Babeş Bolyai", Series Philologia, Cluj-Napoca
PLG	-	Probleme de lingvistică generală
RSLR	-	Revista Societăţii Lingviştilor Români
RS	-	Romanoslavica

Corectura autoarei
Coperta: Silvia Dram
Bun de tipar: 16. 11. 2000
Tipărit la S.C. *Panfilius* Srl.
IAŞI

Universitas XXI

Lucrarea utilizează elemente de analiză la granița dintre gramatică și alte științe cotangente, înscriindu-se în linia actuală a cercetărilor transfrontaliere, păstrând, însă, în virtutea obiectului analizei, limitele politice ale gramaticii neotradiționale. Conștienți de sarcina asumată, propunem cititorului avizat o nouă lectură în ceea ce privește teoretizarea unor funcții sintactice despre care s-a discutat relativ puțin în literatura de specialitate.

ISBN: 973-99810-6-2